

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.
Заснований у 2011 році . Виходить раз на два тижні.

Головний редактор В. Горовий *Редакційна колегія:* Ю. Половинчак (відповідальна за випуск), Н. Іванова,
Т. Дубас

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Громадська думка про правотворення

Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації/

№ 9 (45)
(травень 2013 р.)
ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	2
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС.....	3
Л. Присяжна.....	3
Останні зміни в законодавстві щодо державних закупівель в Україні.....	3
О. Пестрецова.....	8
Ставлення власників земельних паїв та аграріїв до земельної реформи.....	8
М. Вернигора.....	18
Оренда сільськогосподарської землі – чи можливий баланс інтересів?.....	18
О. Кривецький.....	21
Боротьба з дискримінацією в Україні: проблеми ребром.....	21
Є. Присяжна.....	26
Ще раз про свободу мирних зібрань.....	26
СУДОВА ПРАКТИКА.....	35
О. Симоненко.....	35
Рішення Європейського суду з прав людини у справі Ю. Тимошенко в коментарях політиків та експертів.....	35
ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.....	47
О. Єфімов.....	47
Між молотом і ковадлом (постоялець – готель – міліція).....	47
Н. Гудыма.....	51
Виплата по страховому полісу починається с добросовестности.....	51
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *.....	52

КИЇВ 2013

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

18 травня в Києві відбулися акції протесту опозиції «Вставай, Україно!» і «антифашистський мітинг», організований Партією регіонів. Під час мітингів відбулися сутички, в яких постраждали журналісти, що надало проблемі додаткового резонансу. 23 травня Верховна Рада України прийняла в першому читанні законопроект про створення тимчасової слідчої комісії з розслідування фактів нападу на представників ЗМІ 18 травня в Києві.

Комісія створена в кількості восьми депутатів, головою комісії обрано депутата від фракції Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» В. Ярему, а його першим заступником – депутата від фракції Партії регіонів А. Пінчука. Крім того, до складу комісії увійшли: О. Бондаренко, І. Горіна (ПР), І. Геращенко (УДАР), С. Курпіль (Батьківщина), А. Ілленко (Свобода) та О. Зубчевський (фракція Комуністичної партії). Термін діяльності комісії – півроку.

У перелік питань, які будуть розслідуватися комісією, крім розслідування нападу на журналістів і перешкоджання їхній діяльності, включені також можливе перешкоджання реалізації права громадян проводити мітинги під час проведення акції «Вставай, Україно!» в Києві 18 травня, нанесення тілесних ушкоджень громадянам, можлива неправомірنا бездіяльність співробітників правоохоронних органів.

Тим часом парламентський Комітет з питань свободи слова та інформації констатував порушення нападниками на журналістів О. Сніцарчук та В. Содея двох статей Кримінального кодексу, а також звернув увагу на бездіяльність працівників міліції під час цього інциденту.

У висновку, який члени комітету ухвалили після перегляду відеозапису інциденту 18 травня, ідеться, що нападники перешкождали професійній діяльності журналістів, а також завдали їм тілесних ушкоджень.

Член комітету, представник «Батьківщини» Ю. Стець повідомив, що цей висновок направлять до міліції, прокуратури, а також Служби безпеки України. За це рішення проголосували вісім членів комітету, утрималася представниця Партії регіонів О. Бондаренко.

За словами Ю. Стеця, члени комітету неформально домовилися, що кожне наступне його засідання починатиметься з обговорення парламентарями розвитку подій навколо розслідування інциденту.

Крім того, представники комітету будуть присутніми на кожному засіданні суду в цій справі.

Ще одну копію висновку комітету направлять до тимчасової слідчої комісії (ТСК) з питань розслідування побиття журналістів.

Останні зміни в законодавстві щодо державних закупівель в Україні

Проблематика державних закупівель, а точніше питання реформування системи державних закупівель, регулювання такої процедури, і особливо правозахисний аспект залишається для України нагальним питанням. Правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти встановлює Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 № 2289–VI (далі – Закон). Метою Закону є створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції, забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів.

Водночас остання редакція зазначеного Закону, на думку експертів, не тільки не запобігає проявам корупції у сфері державних закупівель, а навпаки – сприяє розвитку корупційної складової у держзакупівлях.

По-перше, в останній редакції Закону значно розширено перелік виключень, які виведено зі сфери дії Закону. Так, якщо в попередній редакції Закону їх було лише п'ять, то наразі їхня кількість зросла до 32 виключень. Це означає, що за 32 закупівлями-виключеннями за держкошт немає жодного контролю з боку відповідних органів.

По-друге, згідно зі ст. 39 Закону України «Про здійснення державних закупівель» закупівля товарів, робіт і послуг можлива шляхом застосування процедури закупівлі в одного учасника. «Закупівля в одного учасника – це процедура, відповідно до якої замовник укладає договір про закупівлю з учасником після проведення переговорів з одним або кількома учасниками та акцепту пропозиції переможця процедури закупівлі в одного учасника». Наприклад, якщо раніше процедура закупівлі в одного учасника узгоджувалась із Мінекономрозвитку, яке видавало на зазначену обладку окремий дозвіл, то нині цього положення вже не існує – його просто прибравли із закону. Таким чином на сьогодні рішення щодо закупівлі у одного учасника держустанова приймає на власний розсуд та без жодних обґрунтувань. Тобто в цій ситуації, коли основні закупівлі здійснюються у одного учасника, про яку-небудь конкуренцію мова вже не йде.

Підтвердженням цьому слугує звіт Рахункової палати про результати аналізу стану державних закупівель в Україні у 2012 р. Зокрема, у своєму звіті Рахункова палата відзначила про різкий спад за останні два роки застосування замовниками конкурентної процедури – відкритих торгів. Наприклад, частка процедур закупівлі в одного учасника, проведених у 2012 р., становить 41 %. При цьому вартість

закупівель, проведених в одного учасника, у разі більша за вартість договорів за конкурентними процедурами.

Крім того, під час проведення Рахунковою палатою 45 контрольних заходів, до яких включалися питання перевірки дотримання вимог законодавства у сфері держзакупівель, було виявлено порушень на 1 млрд 200 млн грн.

Але законодавці на цих змінах у сфері держзакупівель не зупинились.

4 квітня 2013 р. на «альтернативному» засіданні Верховної Ради у складі фракції Комуністичної партії України та Партії регіонів в будинку комітетів Верховної Ради України по вулиці Банковій, 6–8, був прийнятий у цілому поданий Кабінетом Міністрів України законопроект № 0884 «Про внесення зміни до ст. 16 Закону України «Про здійснення державних закупівель» (щодо зміни конкурсних умов)». Законопроект № 0884 від 23.08.2012 р. спрямований на розширення переліку кваліфікаційних критеріїв, що визначаються замовниками для учасників процедур закупівель або учасників попередньої кваліфікації.

Зокрема, законопроект № 0884 запроваджує такі додаткові критерії, як наявність у зазначених учасників процедур закупівель обладнання та матеріально-технічної бази, «у тому числі власних виробничих потужностей та/або центрів обслуговування на території України».

Учасники Громадянського партнерства «За добросесні державні закупівлі» звернулися до Президента України В. Януковича з заявою щодо ризиків корупції та неправомірного обмеження конкуренції у сфері державних закупівель у разі підписання законопроекту № 0884.

У зверненні член правління ГО «Фундація «Відкрите суспільство»» А. Любич наводить наступні аргументи проти підписання законопроекту № 0884 Президентом України:

«1) термін “власні виробничі потужності” є менш уживаним, ніж “основні засоби”, визначення яким надане, наприклад, статтею 14.1.138 Податкового кодексу України чи Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затвердженим наказом МФУ № 92 від 27.04.2000 р. До того ж для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об’єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, призначено рахунок 10 “Основні засоби”, затверджений у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291, а (суб)рахунку для “власних виробничих потужностей” не створювалося;

2) чому виявилися потрібні саме власні, а не орендовані виробничі потужності для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання? Адже значна частина господарських товариств та підприємств працюють або ж на умовах (оперативного чи фінансового) лізингу (ст. 14.1.97 ПКУ), або з використанням давальницької сировини (ст. 209.15.5 ПКУ);

3) післяпродажне обслуговування споживача в межах господарської діяльності статтею 14.1.108 ПКУ віднесено до маркетингових послуг (маркетинг). Сполучник “або” відносно центрів післяпродажного обслуговування, як одного з видів матеріально-технічного забезпечення, пом’якшує не зовсім адекватне визначення власних потужностей, але знову ж таки, чому постачальники товарів та послуг не можуть користуватися зовнішніми центрами на підставі договорів про збут та маркетинг продукції? Адже аутсорсинг каналів збуту та маркетингу для багатьох видів товарів є ледь не єдиною формою продажів. То після підписання Закону України № 0884 від постачальників тепер вимагатимуть створювати або придбавати власні канали збуту, а не користуватися послугами субпідрядників».

Ще одним аргументом є те, що при прийнятті законопроекту № 0884 народними депутатами не було враховано висновки Головного юридичного управління та Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, які вказали на такі суттєві недоліки законопроекту:

1) визначення термінів «власні виробничі потужності» та «центри обслуговування на території України» в чинному законодавстві немає;

2) незрозуміло, чи вважатимуться «власними виробничими потужностями» орендовані вітчизняним товаровиробником виробничі потужності, або чи такий критерій стосується наявності певного обладнання чи виробничих потужностей повного виробничого циклу тощо;

3) при встановленні терміну набрання чинності законом з дня, наступного за днем опублікування, не враховано, що для запровадження зазначених законодавчих змін у процесі закупівель необхідно встановити відповідний перехідний період;

4) не обґрунтовано положення проекту щодо обмеження терміну чинності закону
(до 31 грудня 2015 р.).

Тобто законопроект № 0884 допускає неоднозначне розуміння його змісту, і в разі його прийняття виникає загроза порушення правового регулювання сфери державних закупівель. Це, на думку не тільки громадських експертів, але й опозиційних народних депутатів, фахівців, не відповідає правовій позиції Конституційного Суду України щодо забезпечення у законах принципу юридичної визначеності як складової принципу верховенства права, гарантованого ст. 8 Конституції України.

Тим часом, незважаючи на всі зауваження й застереження, Президент України В. Янукович 30 квітня 2013 р. підписав законопроект № 0884.

Слід зазначити, що відкритості держзакупівель мали додати електронні тендери, впровадження яких вимагає ст. 39–1 Закону України «Про здійснення державних закупівель». Ця інновація мала запрацювати з 1 січня 2013 р., проте було відтерміноване на невизначений строк через зміни в уряді.

Між тим електронна система держзакупівель досить успішно функціонує в багатьох країнах світу. Наприклад, у Грузії існує Агентство конкуренції і держзакупівель, яке є окремою структурою, юридичною особою публічного права. Воно підзвітне прем'єр-міністру, який призначає і звільняє главу відомства.

Агентство виконує кілька функцій: розробляє і затверджує всі необхідні нормативні акти у вигляді наказу його голови; проводить моніторинг за тим, щоб дії замовників відповідали вимогам закону (на порушників накладають адміністративні штрафи, середня сума – близько 900 дол. При цьому порушники платять зі своєї кишені, а не з бюджету замовника. За останні два роки було оштрафовано понад 150 офіційних осіб); проводить тренінги (рекомендації, що інтерпретують закон, відповіді на листи і пояснення щодо застосування закону).

За словами глави Агентства конкуренції та держзакупівель Грузії Т. Урджумелашвілі, ключовими принципами електронної системи держзакупівель країни є:

- усі тендери електронні, ніякого паперу;
- відкритість всіх документів. Нині у відкритому безплатному доступі на веб-порталі Агентства абсолютно вся інформація про тендери: річний план, очікувана ціна закупівлі, оголошення з тендерною документацією. Публікуються тендерні пропозиції всіх учасників, всі рішення тендерної комісії, її протоколи. Нещодавно було запроваджено інформаційний обмін із держказначейством. Якщо гроші за тендером ідуть через казначейство (вони можуть проходити й через банки, якщо замовник – держкомпанія), то публікується й інформація щодо проходження грошей;

- система суперпроста, інтуїтивна, дружня до користувача. На веб-порталі є три ролі для відвідувачів. Перша – гість. Можна бачити майже все, але не має права вживати будь-яких дій. Друга роль – постачальник. Грузинській компанії, щоб зареєструватися, необхідно просто ввести код державної реєстрації (система інтегрована з реєстром компаній, і код активізації з паролем та логіном надходить на електронну адресу). Зарубіжному постачальнику необхідно ввести свої ключові дані.

Третя роль – закупівельна організація. Коли компанія подає тендерну пропозицію, вона підписує афідевіт – клятвенне запевняння про те, що вона не перебуває в картельній змові з іншими компаніями. Цей документ має юридичну силу. Кримінальний кодекс передбачає відповідальність за картельну змову.

За участь у торгах необхідно заплатити 30 дол., це електронний платіж.

Т. Урджумелашвілі в інтерв'ю DT.UA щодо процедури закупівлі зазначив, що «до єдиного для всіх порога замовник використовує так званий прямий контракт, тобто купує, у кого хоче».

Від 3 до 130 тис. дол. працює спрощений електронний тендер.

Зі 130 тис. дол. – електронний тендер. Різниця між першим і другим – у витратах часу і в простоті. При спрощеному етендері замовник має надати учасникам мінімум три дні на підготовку. А при звичайному електронному

тендері дається 20 днів. Обидві процедури працюють за принципом реверсивного аукціону.

Є ще конкурс. Він проводиться при закупівлі проектів, коли важко точно визначити те, що ви заповуєте (ІТ-система, дизайн тощо). Тільки під час конкурсу для оцінки пропозицій запроваджуються вагові критерії (ціні стількито балів, досвіду стільки і т. ін.). Конкурс оголошується через сайт агентства, а не через електронну систему держзакупівель.

Є ще консолідований тендер, або рамкові угоди. Крім того, працює процедура, що базується на принципі закупівлі однорідних товарів.

Ми прийняли міжнародний CPV класифікатор, що складається з дев'яти цифр. Якщо у предмета закупівлі збігаються перші три цифри класифікатора, то товар вважається однорідним. І тоді поріг у 5 тис. ларі діє не для одноразової закупівлі, а для річних закупівель однорідного товару. Ця норма спрямована проти штучного дроблення предмета закупівлі.

У нашому законі немає вимоги про обов'язкову кількість учасників. Тобто, якщо буде один учасник, тендер усе одно відбудеться. І у нас немає процедури закупівлі в одного учасника.

У Грузії всі тендери міжнародні. Немає будь-яких преференцій для вітчизняних учасників. У багатьох країнах чітко записано, що учасник має бути локалізований у цій країні. У нас цього немає – може брати участь кожен охочий».

Слід зазначити, що за два роки від моменту впровадження електронних торгів грузинська держава заощадила 200 млн дол. Це різниця між очікуваною вартістю контракту та ціною переможця.

Як бачимо, проблема проведення держзакупівель в Україні зумовлена в першу чергу небажанням чинної влади відмовлятися від ситуації, що дає змогу перетворювати державний інтерес у приватний. Правила розміщення держзамовлення є частиною економічної політики держави, що проводиться при дотриманні основних принципів соціально орієнтованої ринкової економіки. У рамках цієї концепції слід шукати розв'язання конфліктів і вирішувати їх на користь економіки в цілому, а не окремих її суб'єктів *(За матеріалами: <http://zakon4.rada.gov.ua>, www.kbuapa.kharkov.ua, <http://blogs.p-ravda.com.ua>, <http://procurement.in.ua>, <http://integrity.pp.ua>, <http://www.cpsa.org.ua>)*.

**Ставлення власників земельних паїв та аграріїв
до земельної реформи**

За результатами соціологічного дослідження, проведеного Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України в листопаді – грудні 2012 р.

Питання запровадження ринку землі сільськогосподарського призначення залишається дискусійним в українському суспільстві з огляду на очевидність складних економічних, соціальних та політичних наслідків цього кроку. Проблема ставлення до земельної реформи власників земельних паїв та аграріїв обговорювалася на засіданні Національного прес-клубу з аграрних та земельних питань¹. Експерти прокоментували результати наймасштабнішого в Україні соціологічного опитування² із земельних питань, виконаного на замовлення Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) АгроІнвест.

Нагадаємо, п'ятирічний проект USAID «АгроІнвест» (2011–2016 рр.) має на меті сприяння розвитку сільського господарства України та підвищення конкурентоспроможності агробізнесу незалежно від організаційно-правової форми та масштабів виробництва та зміцненню експортного потенціалу України як учасниці глобальної ініціативи з забезпечення продовольчої безпеки. Проект також покликаний допомогти українським селянам краще розуміти та захищати свої права на землю і продумано розпоряджатися своєю власністю для зміцнення добробуту своїх сімей та України в цілому.

Презентуючи результати соціологічного дослідження, що охопило 13 областей (Житомирську, Чернігівську, Івано-Франківську, Тернопільську, Чернівецьку, Вінницьку, Полтавську, Дніпропетровську, Донецьку, Херсонську, Одеську, Миколаївську області та АР Крим, тобто всі частини країни – її північ, південь, схід, захід і центр), керівник Проекту USAID «АгроІнвест» Е. Блайх зазначив, що ця ґрунтова робота виявилася наймасштабнішою з усіх, які будь-коли проводилися в Україні на земельну тему. «Ми сподіваємося, що результати цього дослідження будуть корисними, сприятимуть проведенню діалогу в аграрному секторі і розвитку земельних реформ», – наголосив Е. Блайх.

¹ Довідково: Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань створено при Українському освітньому центрі реформ (УОЦР), який у грудні 2012 р. розпочав широкомасштабну інформаційну кампанію на підтримку земельної реформи в Україні. Ця робота здійснюється в рамках діяльності Проекту USAID «АгроІнвест».

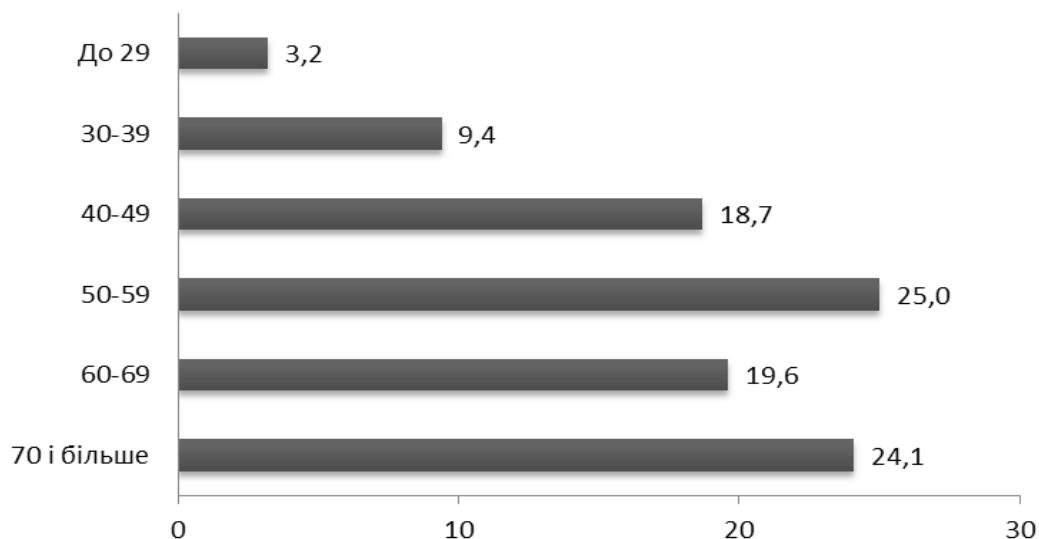
² Дослідження було проведено Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України в листопаді – грудні 2012 р. У цілому було опитано 5164 респондентів (3891 – власники земельних паїв і 1273 – керівники фермерських господарств та сільськогосподарських підприємств). У кожній області було опитано приблизно по 300 власників земельних паїв і приблизно по 100 керівників сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. Паралельно з опитуванням було проведено сім фокус-груп у селах Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Одеської, Тернопільської, Херсонської та Чернівецької областей. До участі в них запрошувалися голови сільських та селищних рад, місцеві депутати, фермери, керівники сільгоспідприємств тощо.

Як підкреслив представник Центру соціологічних експертиз Інституту соціології НАН України О. Гончарук, дослідження було зорієнтоване на те, щоб, насамперед, вивчити ставлення людей, які безпосередньо володіють або використовують землі сільськогосподарського призначення – власників земельних паїв та керівників сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств. «Проект цікавили малі виробники. Тобто агрохолдинги не входили до сфери інтересів дослідження», – зауважив О. Гончарук.

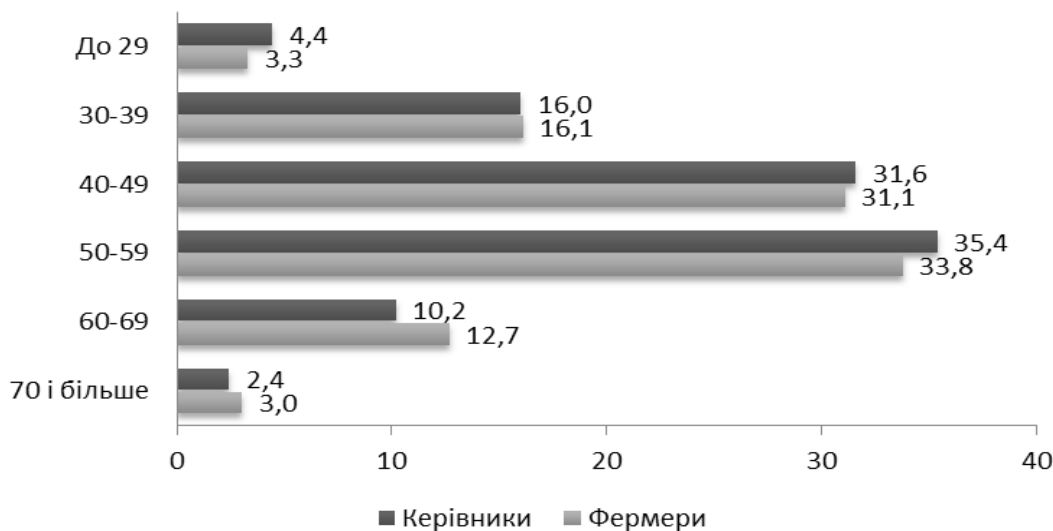
У результаті проведеної роботи було отримано своєрідний соціальний портрет учасників земельних відносин. Так, з'ясувалося, що власниками земельних паїв є переважно немолоді люди: 31,3 % серед власників паїв до 50 років, а 68,7 % – старші за 50 років. Середній вік власників паїв – 57 років. Водночас серед учасників опитування були і такі власники паїв, яким виповнилося 94 роки.

Порівняно з власниками паїв, керівники малих та середніх сільськогосподарських підприємств дещо молодші: середній вік близько 49 років, водночас серед голів фермерських господарств та керівників сільгоспідприємств понад 65 % мають вік від 40 до 60 років. Така ситуація, за словами О. Гончарука, викликає певне занепокоєння щодо малого відсотку молодих людей, які в аграрній галузі очолюють малі й середні підприємства. Крім того, експерт наголошує: відсоток людей пенсійного віку – високий, тому в донесенні інформації до власників земельних паїв слід враховувати цей фактор.

Власники паїв

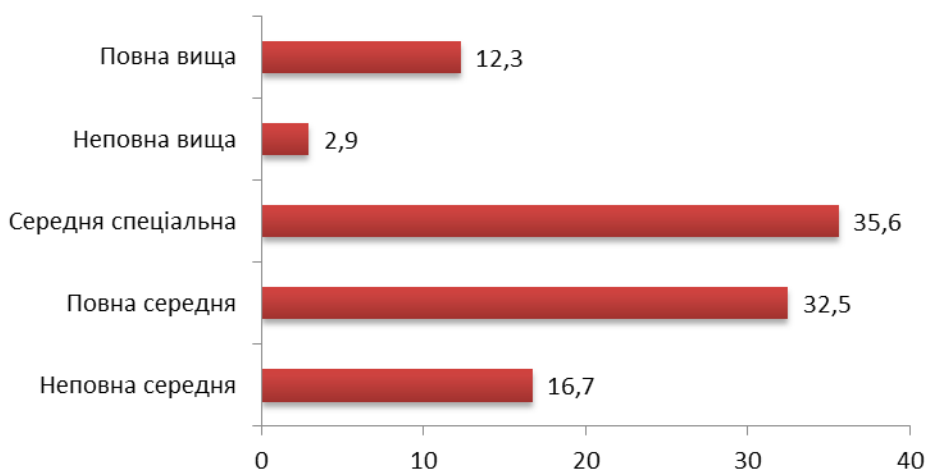
Керівники МСП

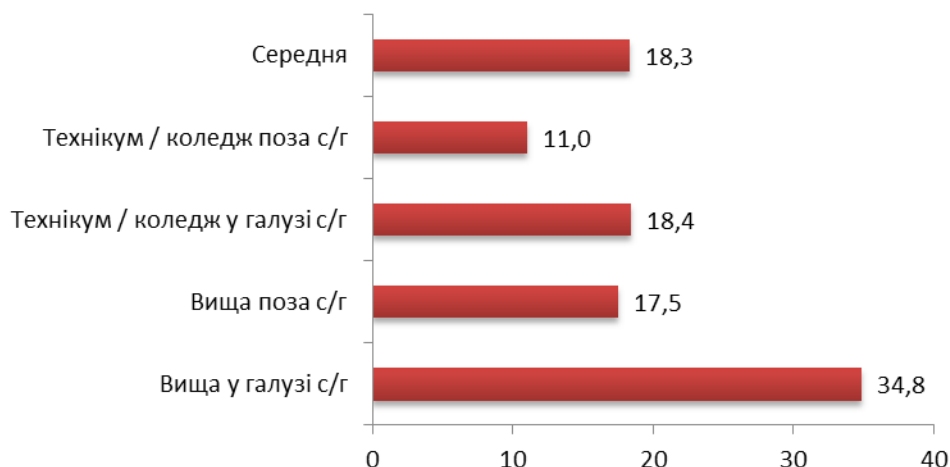
Показовий і освітній рівень сільськогосподарських виробників: власники паїв переважно мають середню освіту, лише кожен сьомий власник земельного паю закінчив вищий навчальний заклад.

Інша ситуація з керівниками сільгоспідприємств та фермерських господарств: вони переважно мають вищу освіту, проте часто – поза сферою сільського господарства, лише кожен третій з них має вищу галузеву освіту. У будь-якому випадку, зазначає О. Гончарук, утримання аграрного бізнесу фермерами без спеціальної освіти повинно викликати занепокоєння, оскільки сільськогосподарське виробництво має власну специфіку і потребує належної фахової підготовки. Добре, якщо люди, які прийшли на керівні посади в галузі, займаються самоосвітою, але є побоювання, що не кожен надає цьому належного значення.

Власники паїв

Керівники та фермери

Соціологічне дослідження засвідчило, що в аграрній галузі залишаються невіршеними проблеми гендерної рівності: шансів обійняти керівну посаду у жінок учетверо менше, аніж у чоловіків, при тому, що серед власників паїв переважають жінки – 60 %, вони становлять лише 18,1 % керівників підприємств, тоді як чоловіки – 81,9 %. Нинішня ситуація засвідчує, що сільські жінки внаслідок тих чи інших причин поки що не беруть повноцінної участі в бізнес-житті аграрного сектору.

Привертає увагу той факт, що в соціально-економічному житті села роль зайнятості в сільськогосподарському виробництві зменшується. Принаймні це засвідчують результати як цього дослідження, так і низки попередніх. Фактично, аграрна галузь не може забезпечити зайнятість населення: найчастіше власник паю в сільській місцевості – пенсіонер (50 %), зареєстрований безробітний (10 %), працівник поза сільським господарством (понад 25 %); працюючих чи самозайнятих у сільському господарстві трохи більше 13 %.

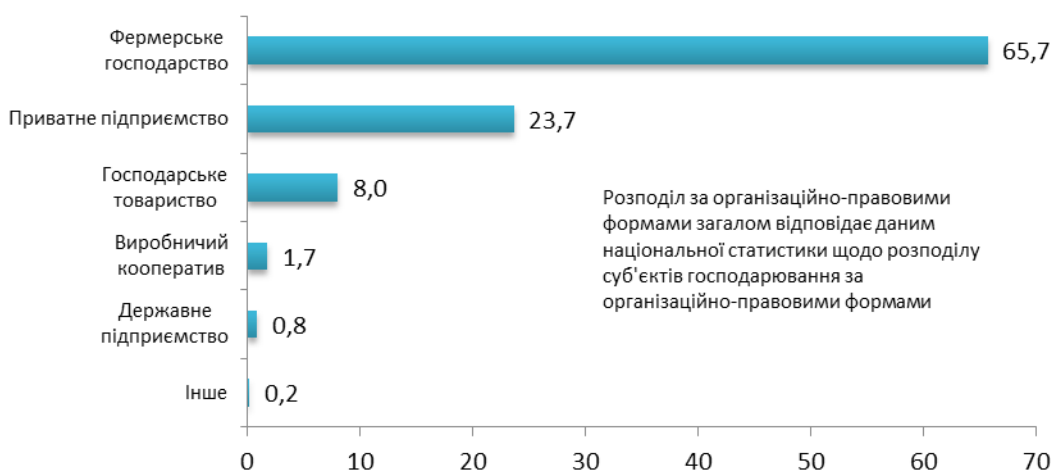
Отже, господарське виробництво перестає бути визначальним і важливим фактором соціально-економічного життя села, наразі прогнозувати розвиток села через сільськогосподарську галузь складно. «Орієнтуватися на те, що села будуть розвиватися одночасно із сільськогосподарським виробництвом, очевидно, не зовсім правильно», – наголосив О. Гончарук. Коментуючи ці результати, керівник Проекту «Барометр земельної реформи» (Інститут економічних досліджень та політичних консультацій) О. Нів'євський наголосив: нашим політикам є на що звернути увагу і на чому робити акцент. Дуже часто, зазначає експерт, виникає плутанина, коли говоримо про аграрну політику: всі думають, чому не допомагають с/г виробництву, а потрібно допомогати людям на селі.

Заступник голови Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад В. Івченко наголошує у цьому контексті, що реформа має бути спрямована не на паї землі, а на відродження села. Для цього, вважає він, потрібно насамперед створити при сільських та селищних радах і безпосередньо державних підприємствах, колгоспи, товариства

та кооперативи. Громада має прийняти рішення щодо запровадження сучасних кооперативних форм, організацію спільно з ринком землі і земельних паїв, виробництво с/г продукції, її переробки та реалізації. Не секрет, що зараз дуже багато землі орендують великі господарства, агрохолдинги, які розташовані в різних районах і селах. Тобто немає соціального навантаження на сільські ради.

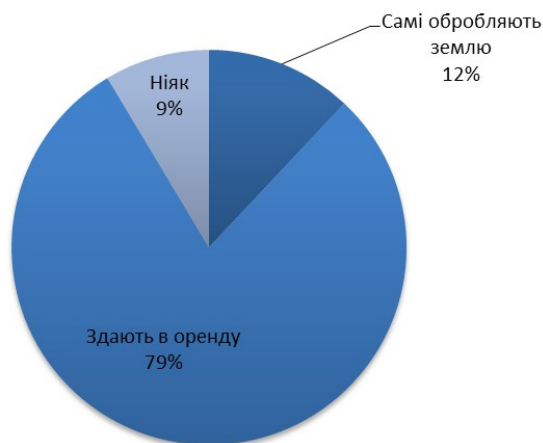
Загалом в Україні майже 7 млн власників земельних паїв. Здебільшого у власності перебуває по одному паю. Це притаманне для 90 % землевласників. У середньому один пай становить 3,62 га. Його мінімальний розмір серед опитаних респондентів – 0,13 га. Водночас зустрічалися й люди, які сконцентрували у своїй власності до 40 га. Серед учасників дослідження найменші паї зареєстровані в Івано-Франківській області, найбільші – у Донецькій.

Організаційно-правова форма підприємства

Щодо використання належних респондентам земельних паїв, то близько 80 % їх здають в оренду. При цьому близько 9 % землі не обробляють зовсім.

Шляхи використання належних респондентам земельних паїв, %

Орендна плата демонструє стійку тенденцію до зростання обсягів у грошовому виразі. Так, якщо у 2010 р. один гектар землі коштував 437 грн, то у 2012 р. – вже 619 грн.

У свою чергу, обласні розподіли розмірів оплати доволі рівномірні: Житомирська – 308 грн /га, Чернігівська – 423 грн/га, Донецька – 494 грн/га, Миколаївська – 502 грн/га, Одеська – 534 грн/га, АР Крим – 552 грн/га, Херсонська – 559 грн/га, Дніпропетровська – 613 грн/га, Вінницька – 675 грн/га, Тернопільська – 681 грн/га, Чернівецька – 784 грн/га. Виключенням є Івано-Франківська (898 грн/га) та Полтавська (1120 грн/га) області.

Щодо розрахунків за оренду, то зазвичай орендодавці самі обирають більш вигідну для себе форму сплати. Досить часто продукція та готівка є більш затребуваними, ніж послуги (відповідно 59,3 % і 27,3 %). При цьому орендну плату в повному обсязі на момент дослідження отримали 90,2 % власників паїв.

Середній термін дії угод оренди становить 8,7 років – можна оцінювати як досить прийнятний термін з огляду на можливість планування діяльності підприємства на перспективу. Майже такий термін пропонує законопроект про оренду землі, у якому мінімальний строк орендного договору пропонується на сім років.

Між тим, за даними дослідження, на які послався заступник керівника Проекту USAID «АгроІнвест» О. Каліберда, третина респондентів ніколи не бачили своєї землі, а менше половини (42 %) ніколи на ній навіть не стояли. «Як на мене, це досить вагомні цифри – сказав О. Каліберда, – варто замислитися над тим, що контакт власника зі своєю землею досі залишається незначним. А це засвідчує, що він не завжди дбає про цю землю та її майбутнє».

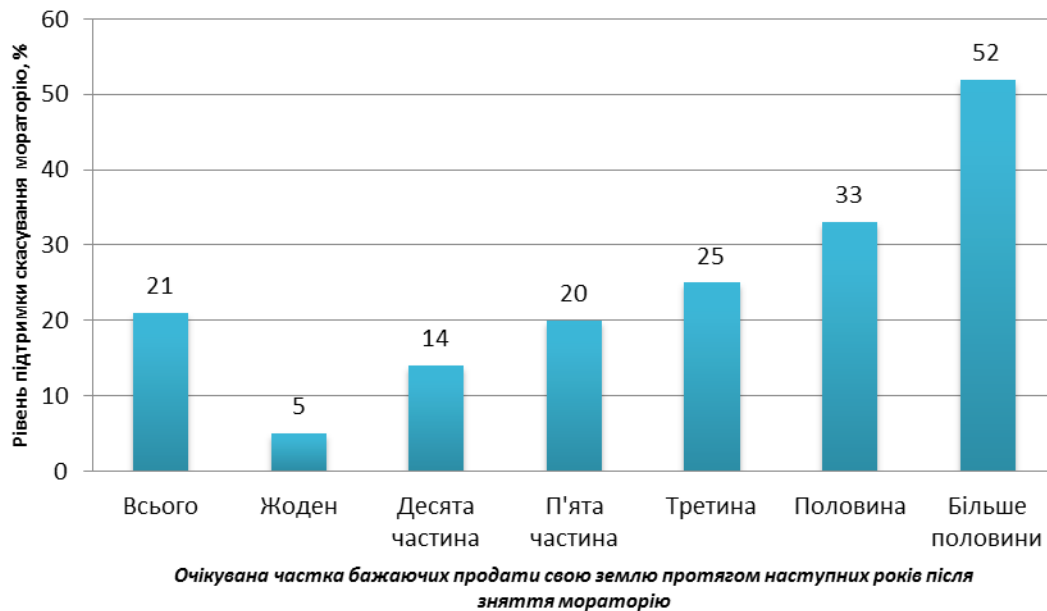
Це підтверджують дані дослідження: 8,6 % земель сільськогосподарського призначення не обробляються. На переконання О. Каліберди, це надто високий рівень.

Водночас, за даними дослідження, до скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення здебільшого спостерігається негативне ставлення, зокрема проти виступають 58,5 % власників земель, 56,1 % – фермерів та 56,8 % керівників. Негативне ставлення респонденти обґрунтовують низьким рівнем конкурентоспроможності, а, відтак, побоюваннями щодо приходу «чужих» власників і витиснення фермерства з надходженням великого іноземного капіталу та ін.

Позитивно до можливості продажу землі ставляться 20,7 % власників паїв та 26 % фермерів, що пояснюється здебільшого прагненням мати можливість продати землю у випадку небажання її обробляти та, навпаки, придбати землю замість того, щоб орендувати для розгортання власного фермерського чи іншого господарства.

Показово, що ставлення до скасування мораторію залежить від рівня освіти, стану здоров'я респондентів, очікуваної вартості га землі після зняття мораторію.

Підтримка скасування мораторію: ставлення в залежності від кількості бажаючих продати землю протягом кількох наступних років, %

Зокрема, 40,2 % респондентів, що підтримали скасування мораторію, очікують, що вартість одного гектара становитиме понад 50 тис. грн. При цьому понад 52 % респондентів мають бажання продати свою землю протягом наступних років після зняття мораторію.

Щодо намірів продати/купити землю, то серед фермерів та керівників немає однозначної відповіді. Водночас 65 % власників землі не мають наміру щодо продажу землі.

Таким чином, враховуючи нинішній рівень невизначеності, наміри продати/купити землю можна вважати позитивними. Ці цифри можна інтерпретувати на користь зняття мораторію.

Наміри фермерів, керівників купити землю після зняття мораторію

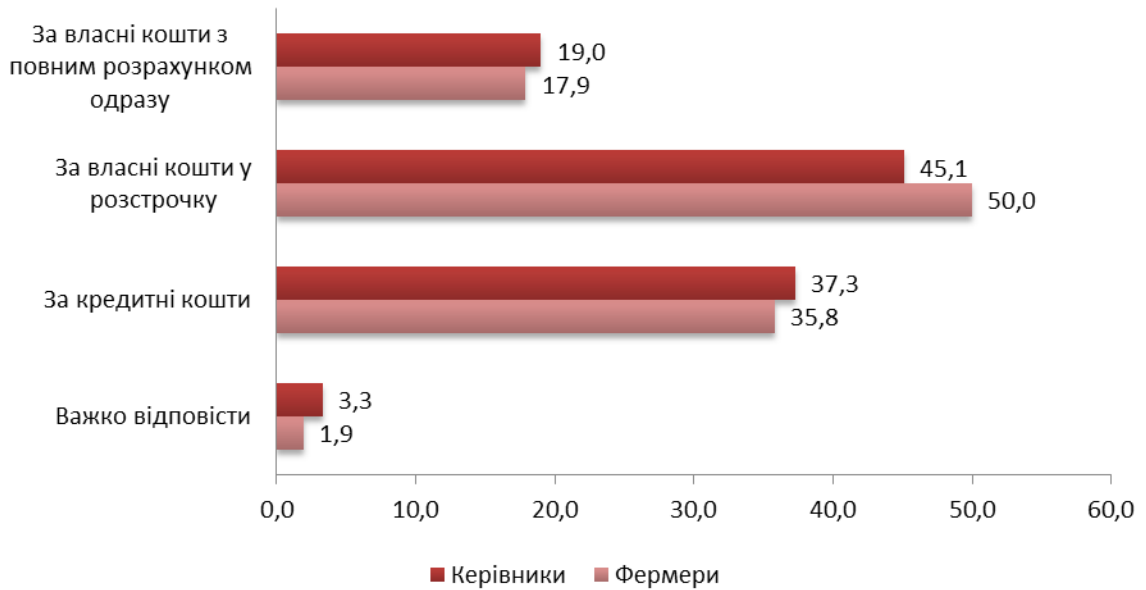

Наміри власників землі продати землю після зняття мораторію

Дослідження показало, що ставлення респондентів до скасування мораторію залежить від багатьох факторів: чим швидше розвивається підприємство, тим краще його керівник або фермер, або власник цього підприємства розуміє і ставиться більш позитивно до ідеї скасування мораторію; чим більшу роль, ціну або особливості на ринку бачить респондент, тим більша його підтримка щодо скасування.

Для купівлі землі в разі зняття мораторію фермери/керівники планують залучати кошти банків та кредитних спілок.

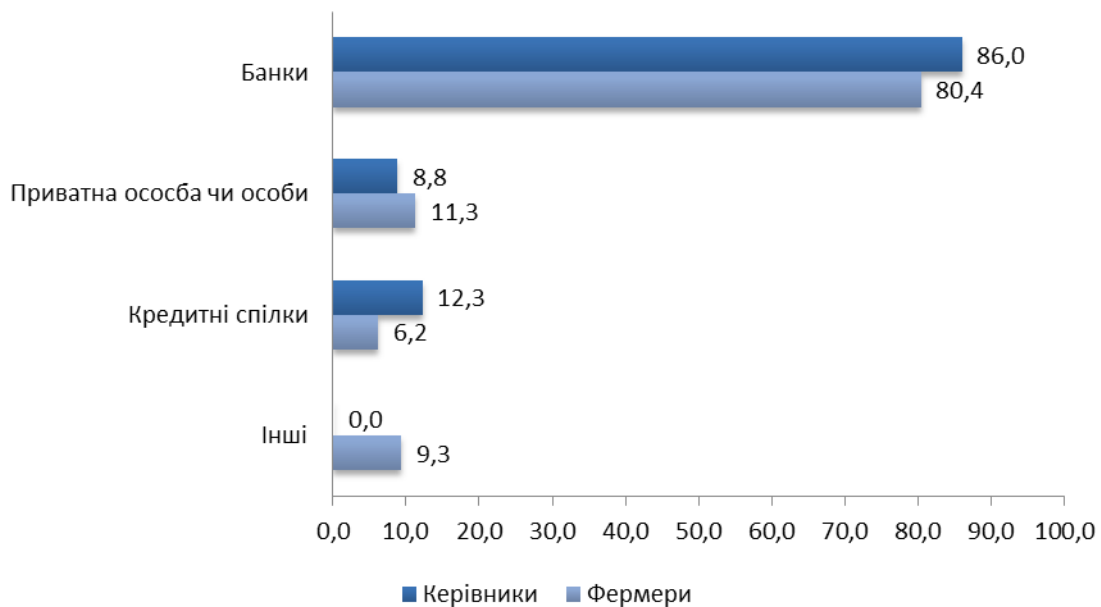
Кошти, які фермери/керівники планують використати для купівлі землі в разі зняття мораторію, %

Водночас 80,4 % фермерів і 86 % керівників сільськогосподарських підприємств сподіваються на те, що банківський сектор проявить зацікавленість до фінансування купівлі земель с/г призначення.

Проте, за словами О. Каліберди, зацікавленість до кредитування земельного ринку з боку банків досить помірна. З іншого боку, фахівці розраховують, що банківський сектор все ж таки побачить можливість працювати на земельному ринку.

Джерело позикових коштів, %

Важливим аспектом функціонування сільськогосподарського виробництва є необхідність урегулювання юридичних проблем. У цьому контексті особливо актуалізується питання інформування громадян щодо перебігу земельної та аграрної реформи та забезпечення юридичної підтримки у вирішенні земельних питань.

На думку менеджера з комунікацій та освітніх кампаній Проекту «АгроІнвест» М. Зарицької, коливання у рівнях поінформованості сільськогосподарських виробників і власників паїв викликана різною мірою актуалізації проблем: тобто чим актуальнішою є проблема, тим більший рівень поінформованості. За її словами, цей рівень найвищий у фермерів та керівників МСП.

М. Зарицька звернула увагу на те, що в разі необхідності вирішення юридичних проблем, з якими стикаються землевласники та сільгоспвиробники, досить показовими виглядають результати дослідження джерел, до яких вони звертаються.

Згідно з дослідженням, найбільш важливим джерелом інформації респонденти назвали телебачення, інформацію від родичів та друзів, періодичну пресу та сільського голови (понад 50 %). Лише 19 % респондентів назвали важливим джерелом інформації депутатів та місцеві ради, у той час як неважливою інформацію з даних джерел називають 63 %. Показовим є відсоток респондентів, що називають Інтер-нет неважливим джерелом інформації – 79 %. Тобто фактично мова йде про те, що велика кількість респондентів не користується Інтернетом узагалі або через те, що не мають доступу до нього, або не вміють користуватися. І хоча проблема доступу до Інтернету на селі сьогодні вирішується завдяки Програмі «Бібліоміст»³, очевидним є те, що зрушення в цьому напрямі – справа майбутнього.

Отже, попри відносно велику кількість джерел інформації, головним недоліком особливостей інформування можна назвати її переважно вербальний характер, тобто неможливість відтворення за необхідності. Доволі низькою видається оцінка представників міської влади як джерела інформації, так само, як і рівень поширеності сучасних засобів комунікації та отримання інформації.

Що ж до правового супроводу земельних питань, то актуальність цієї проблеми лише посилюється: попри фактичне завершення видачі актів на право власності, спори, пов'язані з оформленням прав власності, продовжують домінувати за частотою виникнення – 38,3 %. Найчастіше спори стосовно паїв виникають з юридичними особами або органами влади. У такому випадку окремому громадянину протистоїть орган державної влади (32,5 %) або юридична особа – орендар (43,6 %), тому вирішити самотужки такий спір доволі проблематично. Більш ніж у 2/3 випадків спори пов'язані з умовами оренди або виконанням умов чинної угоди.

³ Довідково: Програма «Бібліоміст» розширює доступ до інформації та сучасних технологій шляхом: обладнання близько 1600 публічних бібліотек комп'ютерною технікою до 2013 р.; навчання бібліотекарів роботі з новітніми технологіями на базі 25 тренінгових центрів та підвищення рівня комп'ютерної грамотності населення у бібліотеках-учасницях по всій країні; надання підтримки бібліотекам у здійсненні адвокаційної діяльності та залученні додаткових ресурсів; просування сучасних українських бібліотек серед широкої громадськості.

Найчастіше в пошуках юридичної підтримки керівники сільгоспідприємств та фермери звертаються до штатного юридичного радника (44,2 % і 36 % відповідно), до зовнішнього юриста в міру необхідності звертається 14,6 % керівників і 6,3 % фермерів.

Водночас досить великий відсоток респондентів (40,3 % керівників і 56,8 % фермерів), які не дали відповіді на запитання «Хто надає юридичну підтримку підприємству/господарству?». Можна припустити: скоріше за все, респонденти, що не визначилися, отримують допомогу з юридичних питань спорадично і з випадкових джерел.

Слід зазначити, що сьогодні за юридичною допомогою власники земельних паїв та аграрії можуть звернутися до Ресурсного центру з прав на землю та Асоціації «Земельна спілка України», яка є офіційним консультантом із земельних прав.

Підсумовуючи, варто звернутися до висновку президента Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України Р. Корінця про те, що хоч земельна реформа в Україні проходить майже 20 років, власники земельних ділянок так і не стали тим соціальним ліфтом, який виводить її на нові якісніші рівні. За словами Р. Корінця, результати дослідження показують, що земельна реформа в Україні, як і раніше, здійснюється у відриві від аграрної реформи. Тож сподівання на те, що прийдуть ефективні власники і піднімуть сільськогосподарське виробництво, поки що не справджуються. «Я не перестаю наголошувати – земельну реформу, на жаль, робили землеміри, а не економісти. І це надалі залишається проблемою».

***М. Вернигора,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань***

Оренда сільськогосподарської землі – чи можливий баланс інтересів?

В Україні мораторій на купівлю-продаж сільськогосподарських земель діє вже тривалий час. Після розпаювання земель колишніх колгоспів та радгоспів значна частина земельних ділянок (паїв) була передана у власність тим, хто працював на ній за радянських часів. Як показало масштабне дослідження, проведене наприкінці 2012 р. Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України на замовлення Проекту USAID «АгроІнвест», нині майже 80 % цих людей перетнули 50-річний рубіж, а 43 % мають вік понад 60 років. За таких умов значна їх частина не в змозі самостійно вести на своїх земельних ділянках сільськогосподарське виробництво.

Натомість із боку сільськогосподарських підприємств та фермерської спільноти існує значний попит на землю. Очевидним виходом із цього становища в умовах мораторію стало значне поширення оренди сільськогосподарських угідь.

Саме оренда дає можливість сільгоспвиробникам зібрати масив землі, на якому можна вести прибутковий сільськогосподарський бізнес та забезпечувати продовольчу безпеку українців.

Як же складаються орендні відносини в Україні? Чи знаходять орендарі спільну мову з орендодавцям? Які існують проблеми в цій сфері? Відповіді на ці та інші питання дало згадане вище опитування. Його результати сьогодні коментує фахівець з аграрної політики Проекту USAID «АгроІнвест» О. Муляр.

– Сьогодні оренда земельних ділянок (паїв) є головним джерелом отримання землі для сільгоспвиробників. За результатами опитування власників, 80 % земельних паїв здані в оренду, 12 % земельних ділянок вони обробляють самостійно і близько 9 % паїв не обробляється.

Орендні платежі є істотним джерелом доходу для землевласників. За даними обстеження, у середньому орендна плата становить 20 % річного доходу власника паю та 10 % доходу домогосподарства в сільській місцевості.

Наведені дані підтверджують важливість ринку оренди землі як для власників паїв, так і для сільсько-господарських виробників. Більше того, як показує світовий досвід, оренда землі залишатиметься досить вагомим і після запровадження ринку купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення. Так, у Великобританії близько 40 % сільськогосподарських земель орендуються, у Швеції – 43 %, у США – 50 %, а в Німеччині – майже 70 %.

За результатами нашого обстеження, 65 % власників паїв вважають, що орендна плата є низькою або дуже низькою. При цьому власники паїв добре усвідомлюють свою слабку позицію при веденні переговорів з виробниками щодо умов оренди їхньої землі. По суті, окремому власнику паю з власною земельною ділянкою посередині великого земельного масиву дуже складно впливати під час переговорів з орендарем на рівень орендної плати, обумовлювати шляхи підтримки родючості ґрунтів, відстежувати спосіб використання землі тощо.

Економічна цінність окремої земельної ділянки власника паю є порівняно низькою. Значно більшу цінність має цілісне поле, що складається з низки окремих ділянок (паїв), яке привабливою виробничою одиницею для сільгоспвиробників. Однак окремі власники паїв не отримують ніяких вигод від цінності цілого поля через відсутність організованих дій. Ось чому при укладанні договорів оренди люди здебільшого погоджуються на умови, які пропонуються орендарями. Лише конкуренція серед орендарів нині надає певної динамічності ринку оренди землі.

Власники паїв не мають важелів впливу на формування умов оренди. Вони не вбачають реальної можливості впливати на стан та умови оренди. Через це власники паїв не надто цікавляться питаннями цінності власної землі. За результатами обстеження, лише 10 % опитаних власників паїв знають нормативну грошову оцінку своєї земельної ділянки, величина якої нині має безпосередній вплив на рівень орендної плати. До того ж тільки один з п'яти землевласників знає

про рекомендований у державі рівень орендної плати, який визначається у відсотках до нормативної грошової вартості земельної ділянки.

Важливим фактором є також похилий вік власників паїв. Згідно з опитуванням власників паїв, близько половини з них досягли пенсійного віку. Також, як засвідчили обстеження, кожен четвертий власник паю проживає поза межами населеного пункту, де розташована його земельна ділянка. Більшість із таких власників отримали свою ділянку в спадок. Крім того, цікаво, що близько третини власників паїв ніколи не бачили своєї земельної ділянки, а понад 40 % ніколи не стояли на своїй землі. Такі відповіді надали ті власники паїв, які проживають у сільській місцевості. Цілком очевидно, що ці відсотки будуть іще вищими, якщо опитати тих землевласників, які мешкають у містах (а це – 25 % власників паїв).

Таким чином, через особливості приватизації земельних ділянок, певну емоційну відстороненість, а також територіальну віддаленість значної частки власників паїв від своєї власності склалася ситуація, коли землевласники не впливають на долю своєї власності, і це не може не позначитися на стані орендних відносин в Україні. Отже, існує ряд серйозних факторів, які зумовлюють перманентно слабку позицію окремого власника паю в стосунках з орендарем.

Усвідомлюючи слабкість людей в орендних відносинах, держава намагається встановити певний баланс інтересів шляхом запровадження мінімального рівня орендної плати та встановлення типового договору оренди. Однак тут завжди існуватимуть ризики, пов'язані з запізненням важливих кроків або негативними наслідками викривлення ринку через адміністративні заходи. Тож необхідно сприяти кращому залученню людей до формування орендних відносин, адже мова йде про їхню приватну власність.

Фермерам та керівникам сільськогосподарських підприємств було запропоновано оцінити їхні витрати часу і зусиль на ведення переговорів із землевласниками стосовно оренди землі. Серед виробників від 25 % до 60 % (залежно від розміру господарства) відповіли, що витрачають значну кількість часу та зусиль на ведення переговорів із землевласниками щодо оренди землі. Значні проблеми пов'язані також з оформленням договору оренди на кожному окрему ділянку.

Окремим серйозним питанням для виробників є збереження цілісності окремого поля як виробничої одиниці. Так звана «шаховість» поля, тобто наявність на одному полі великої кількості земельних ділянок, які належать різним власникам, та необхідність домовлятися з кожним з них окремо, додає значних ризиків для виробників. Ці ризики можуть зрости при запровадженні купівлі-продажу сільськогосподарських земель. Звичайно, від цього страждає інвестиційна привабливість сільського господарства.

За різними оцінками, за умови забезпечення державою сприятливого бізнесового середовища, збільшення інвестицій у сільське господарство протягом наступних 10–20 років вартість землі може зрости у 20–40 разів. Тут важливу роль

відіграють такі чинники, як зростаючий світовий попит на продукцію сільського господарства, близькість України до ряду ринків сільськогосподарської продукції та рівень цін на землю у сусідніх країнах ЄС. Добре організований ринок оренди землі, безперечно, сприятиме зростанню доходів як сільськогосподарських виробників, так і землевласників-орендодавців.

Встановленню балансу інтересів між землевласниками та орендарями в орендних відносинах, збереженню родючості ґрунтів, консолідації використання землі та кращому залученню інвестицій у сільське господарство могли б посприяти кроки, спрямовані на підвищення організованості дрібних землевласників.

Організованість дій власників земельних ділянок (паїв) допоможе їм захистити свою власність та збільшити власні доходи. Попередньо погоджені єдині умови договору оренди на окремі земельні масиви, що складаються із земельних ділянок, консолідована позиція землевласників при веденні переговорів з орендарями, безперечно, сприятимуть значно кращому врахуванню інтересів дрібних землевласників, забезпеченню цілісності використання землі та зростанню вартості земельної власності людей.

З іншого боку, як уже зазначалося, це сприятиме також зниженню витрат часу та зусиль орендарів на переговори з землевласниками, знизить невизначеність в орендних відносинах, сприятиме плануванню бізнесу, підтриманню сівозмін, що матиме позитивний вплив на родючість ґрунтів, а також на підвищення інвестиційної привабливості галузі.

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Боротьба з дискримінацією в Україні: проблеми ребром

Правозахисники стверджують: дискримінація в Україні – справжня проблема. Вона може торкнутися кожного, незалежно від статі, віку чи стану здоров'я. На необхідність подолання цієї проблеми звернули увагу одразу 40 країн-членів ООН під час проходження Україною Універсального періодичного огляду (УПО) в Женеві у жовтні 2012 р. Але ж чи дійсно жителів нашої держави дискримінують? Про це, зокрема, ішлося під час зустрічі за круглим столом, присвяченої обговоренню саме цього питання і проведеної нещодавно в українській столиці за ініціативи Коаліції з протидії дискримінації в Україні.

Расова або етнічна належність, стать, гендерна ідентичність, ейджизм (дискримінація за віком), стан здоров'я (зокрема, належність до категорії людей з обмеженими можливостями/людей з інвалідністю, ВІЛ-інфікованих), громадянство (або його відсутність), соціальний стан, рід занять, ставлення до релігії, конфесійна належність, філософські та політичні переконання, належність

до певної соціальної групи, рівень освіти, сексуальна орієнтація, наявність судимості та перебування в місцях позбавлення волі, мова спілкування – ось неповний перелік ознак, за якими наші громадяни часто стають об'єктами дискримінаційних дій. І це незважаючи на те, що держава є гарантом прав і свобод людини і громадянина, а честь і гідність особи визначаються як основна цінність. Однією з ознак правової держави є гендерна рівність.

Досить часто заперечується той факт, що дискримінація жінок на ринку праці є проблемою в Україні. Насправді ж дискримінація за статевою ознакою є характерною як для державного, так і приватного секторів економіки.

Іншою проблемою є дискримінація за станом здоров'я, особливо це стосується ВІЧ-інфікованих громадян України. Це призводить до того, що громадяни цієї категорії вимушені приховувати свій статус, адже можуть стати жертвами суспільного остракізму (різкий осуд, гоніння) у всіх сферах життя, пов'язаних з безпосереднім фізичним контактом з іншими людьми – соціальній сфері, трудових відносинах, освіті тощо. Дискримінацію за віковою ознакою та інвалідів можна спостерігати на виробництві у більшості регіонів України. Так, за даними дослідження, 40 % українських громадян старше 45 років зіштовхнулися з дискримінацією у сфері праці. Як зазначила уповноважена Верховної Ради з прав людини В. Лутковська, лише половина роботодавців притримуються нормативів зі створення робочих місць для інвалідів. Дискримінацію за національною належністю відчуло більшість кримських татар, що повернулися на свою історичну батьківщину до Криму, але не отримали й досі ніякого офіційного статусу потерпілих і компенсації за завдані через вину держави збитки.

Як зазначають правозахисники, в Україні не ведеться офіційної статистики випадків дискримінації, тому чиновники зазвичай або стверджують, що взагалі не знають про таку проблему, або значно зменшують її масштаби. Водночас дані про кількість потерпілих збирають громадські організації, зокрема, так звана Коаліція з протидії дискримінації в Україні (КПД) – об'єднання організацій громадянського суспільства та незалежних експертів, які солідарно працюють в інтересах дискримінованих груп в Україні. Утім, не виключено, що і вони не можуть скласти повну картину: висока ймовірність, що люди, які безпосередньо зіштовхнулися з цим явищем, інколи готові замовчувати проблеми.

Тому, з метою досягнення дійсної громадської рівності, у зв'язку з форсованим ухваленням Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», представники КПД звернулися до Президента України з проханням накладити вето на даний Закон у його теперішньому вигляді, адже він містить чимало вад, що можуть звести нанівець усі високі прагнення й ініціативи Української держави. Так, наприклад, всупереч загальноновизнаним європейським стандартам, Закон містить не виправдано обмежений перелік антидискримінаційних ознак, а також не сприяє створенню ефективного механізму захисту від дискримінації та, попри базовий характер, не передбачає внесення змін до інших законодавчих актів України. Експерти вважають, що таке

форсоване ухвалення антидискримінаційного Закону, яке призвело до втрати ним належної якості, очевидно вмотивоване прагненням як найшвидше суто формально виконати окремі вимоги Європейського Союзу вже протягом найближчого політичного сезону, аби відзвітувати про виконання взятих на себе зобов'язань.

За словами І. Федорович, співкоординаторки Коаліції з протидії дискримінації в Україні, прийнятий у жовтні 2012 р. Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації» потребує кардинальних змін. «Створений поспіхом та для виконання зовнішніх зобов'язань країни Закон, на жаль, не містить на сьогодні дієвого захисту від дискримінації та не встановлює порядку оскарження дискримінаційних дій. Таким чином кожен, хто зіштовхнувся із розрізненням у поводженні, просто не має можливості відстояти свої права та отримати компенсацію», – стверджує вона.

З одного боку, можна привітати прагнення держави щодо вдосконалення законодавства з метою наближення до європейських стандартів, та з іншого – необхідно прийняття такого антидискримінаційного Закону, який би створив дійсно ефективний механізм захисту від дискримінації для громадян України. Зрозуміло, що прийняття даного Закону було однією з жорстких вимог з боку Європейського Союзу відповідно до Плану дій з візової лібералізації, який було одержано українською стороною 22 листопада 2010 р. на саміті Україна – ЄС. Але такий формальний підхід є неприйнятним для здійснення ґрунтовного законодавчого процесу та не відповідає тим цілям і завданням, які насправді стоять перед базовим антидискримінаційним законом.

Незаперечним є той факт, що як урядовцям, які розробляли законопроект, так і законодавцям, які його приймали, вочевидь забракло часу для якісного вивчення загальновизнаних європейських стандартів у даній царині та для повного врахування всіх реалій соціальної дійсності. Більш того, у гонитві за результатом Міністерство юстиції України практично знехтувало процедурою належного громадського обговорення, про що коаліцією було зроблено відповідну публічну заяву. Треба зазначити, що експерти Коаліції з протидії дискримінації ще навесні минулого року підготували пропозиції для внесення до антидискримінаційного закону, виходячи з європейських підходів у царині захисту прав людини взагалі та в питаннях протидії дискримінації зокрема, та запропонували їх урядові. Та більшість із цих пропозицій, на жаль, не було враховано. Громадські організації різних спільнот, професійні спілки, деякі релігійні організації, дослідні інституції негативно відреагували на ухвалений Закон.

До речі, широкого розголосу в ЗМІ набув і прийнятий наприкінці минулого 2012 р. у першому читанні законопроект № 8711 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо захисту прав дітей на безпечний інформаційний простір)», за яким, зокрема, народні обранці воліли запровадити кри-мінальну відповідальність за «пропаганду гомосексуалізму». Цей документ також викликав неоднозначне ставлення до нього різних верств населення. На думку представника

британської незалежної міжнародної організації The Equal Rights Trust Д. Фиджеральда, законопроект № 8711 не відповідає нормам законотворення, адже в ньому немає навіть чіткого визначення терміна «пропаганда гомосексуалізму», а це уможлиблює створення простору для зловживань з боку влади як щодо цілих організацій, так і відносно окремих людей. «По суті в документі йдеться не про захист дітей, а про обмеження прав людини для цілої групи громадян України», – зазначає він. З ним погоджується і Н. Беліцер, експерт-дослідник Інституту демократії ім. П. Орлика: «Практично даний законопроект повертає країну у радянські часи, коли за статевими стосунками між дорослими людьми наглядала держава, викреслює цілу групу людей з інформаційного простору, а значить, і відсторонює їх від соціального життя. А це розв'язує руки тим, хто чинить злочини на ґрунті ненависті, легалізує ненависть, узаконює дискримінацію».

На думку представників КПД, даний законопроект є серйозним наступом на права людини в Україні, адже він забороняє публічне обговорення, «пропаганду» сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в засобах масової інформації, як це раніше вже було зроблено в Росії.

Європейський парламент також засуджує згаданий законопроект, оскільки він «не відповідає правовим стандартам ООН та Європи», і нагадує, що ця законотворча ініціатива є порушенням зобов'язання щодо гарантії свободи слова згідно з Європейською конвенцією про права людини та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права.

Відповідаючи на питання партії GroenLinks у парламенті Нідерландів, міністр іноземних справ цієї країни У. Розенталь зазначив, що у разі схвалення Закону спрощення візового режиму між Україною та Євросоюзом буде відкладено на невизначений час. А депутатка Європарламенту С. Інтервельд додає: «Замість того, щоб рухатися в напрямі Європи, Україна робить величезний крок у протилежному напрямі, який суперечить європейським цінностям. Жодна країна, яка обмежує свободу слова та права ЛГБТ-громадян, не може розраховувати на те, щоб спокійно залишатися в європейській сім'ї. Я страшенно розчарована тим, що Україна вирішила зробити такий випад проти дискримінованої меншини, відмовляючи їм в праві на свободу слова, і сподіваюсь, що Парламентська асамблея та Комітет міністрів Ради Європи жорстко та однозначно засудять цей вчинок».

Можна згадати, як останнім часом сили проросійських так званих «казаков», агресивних псевдохристиянських активістів та радикальних українських націоналістів розв'язали безпрецедентну для України кампанію з розпалювання ворожості та ненависті проти української ЛГБТ спільноти, що, урешті-решт, як і слід було очікувати, призвело не лише до погроз застосування фізичної сили, а й до реального насильства.

До неухильної та послідовної боротьби проти гомофобії та дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності закликають Україну

ледве не всі провідні міжнародні організації, у яких вона перебуває або на членство в яких претендує, зокрема ООН, Рада Європи, Європейський Союз, а також уряди провідних демократичних країн Європи і Америки. Але українські політики в більшості своїй старанно намагаються не помічати цієї проблеми, всіяко дистанціюватися від висловлення свого особистого ставлення до неї та уникати відповідальності за її вирішення. Депутати Верховної Ради від нібито проєвропейської політичної сили висувають і голосують за відверто гомофобні та антиконституційні законопроекти.

Проте не всі поділяють вищезазначену точку зору щодо пропаганди гомосексуалізму в Україні. Так, для Православної церкви такий погляд на гомосексуалізм є абсолютно неприйнятним – її священнослужителі піддають такі зв'язки однозначному осуду. Українська православна церква наполягає на тому, «що особи, які пропагують гомосексуальний спосіб життя, не повинні бути допущені до викладацької, виховної та іншої роботи серед дітей та молоді, а також займати керівне становище в армії та виправних установах».

Тому й не дивно, що чергову хвилю суперечностей серед громадськості викликав новий законопроект № 2342 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії дискримінації в Україні», який подано на розгляд Верховної Ради в травні 2013 р. Даним законопроектом пропонується внести до чинного законодавства ряд суперечливих норм щодо дискримінації, до різновидів якої пропонується включити і «сексуальну орієнтацію», що, у разі їх прийняття створить у правовому полі ряд законодавчих колізій, які можуть спровокувати зростання суспільного напруження та спричинити значні громадські протистояння. Передбачається, що Кодекс законів про працю України має тепер гарантувати «рівність трудових прав усіх громадян незалежно від ... сексуальної орієнтації».

Відзначити, що більшість громадян України стурбовані внесенням до Верховної Ради України вельми суперечливого законопроекту № 2342, що не пройшов громадського обговорення та викликав широкий суспільний резонанс. Розмите формулювання деяких положень даного закону дає змогу секс-меншинам подавати позов до суду і та вимагати відкриття кримінальної справи з приводу дискримінації на кожну людину, яка щось тільки скаже проти них. Цей закон відчиняє двері й до тотального переслідування священників та церков України за їх негативну позицію щодо одностатевих стосунків.

Згідно зі ст. 6 ЗУ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», закон з дискримінації надає судовій владі необмежені можливості для переслідування всіх, хто ризикує виступати будь-яким чином проти діяльності сексуальних меншин. Адже тепер кожну критику чи непогодження з діями секс-меншин можна підвести під кримінальну статтю, назвавши це або оголошеним наміром про дискримінацію, або непрямую дискримінацією, або підбурюванням до дискримінації. «Ця норма означає, що критикувати гомосексуалістів відтепер не буде мати права жодна організація, у том числі церква, а також проста людина,

що виховувалась із дитинства на інших цінностях! Інакше – кримінальна справа!» – зазначив П. Унгурян, голова Всеукраїнського руху «За родину».

Така постановка питання, звісно, не може не викликати обурення традиційно налаштованої громадськості, що, без сумніву, неодноразово ще виллється в чергове протистояння і, не виключено, спровокує масові бійки.

Є. Царьков, депутат-комуніст Верховної Ради шостого скликання: «Пропаганда будь-чого, зокрема, гомосексуалізму – це чітке нав'язування будь-яких цінностей суспільству, людям! Тому це явище сприйматиметься більшістю населення негативно».

Прояви дискримінації, як показує досвід країн цивілізованого світу, успішно долаються спільними зусиллями політичних, громадських організацій, державних діячів і небайдужих людей та підтримкою з боку держави. Необхідно, аби Українська держава і політики ділом довели свою відданість ідеям сучасної європейської демократії, справі захисту та дотримання прав усіх українців, незалежно від їх сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності.

Р. С. Після натиску громадськості і на прохання голови фракції Партії регіонів у Верховній Раді О. Єфремова Закон № 2342 зняли з розгляду.

Є. Присяжна, влас.кор. НЮБ НБУВ

Ще раз про свободу мирних зібрань

За результатами дослідження Майдан Моніторингу «(Не)свобода мирних зібрань в Україні»

Свобода мирних зібрань – одне з найважливіших прав людини. Завдяки ньому люди можуть не лише відстоювати права та контролювати владу, а й змінювати свою країну.

Право на мирні зібрання гарантовано громадянам України ст. 39 Конституції України: «Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей». Згідно з частиною другою ст. 8 Конституції, її норми мають найвищу юридичну силу і є нормами прямої дії.

Крім того, Конвенцією з захисту прав людини та основоположних свобод (ст. 11) та Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (ст. 21), зобов'язаною стороною яких є Україна, імперативно визначено, що обмеження права на мирні зібрання є допустимими лише у випадках, коли вони «необхідними у демократичному суспільстві».

Рішенням Конституційного Суду України № 4-рп/2001 від 19.04.01 встановлено, що «визначення конкретних строків завчасного сповіщення з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання». Тим самим Рішенням саме право на мирне зібрання визначено як «невідчужуване і непорушне», яке «є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання й поширення інформації, права на вільний розвиток своєї особистості тощо».

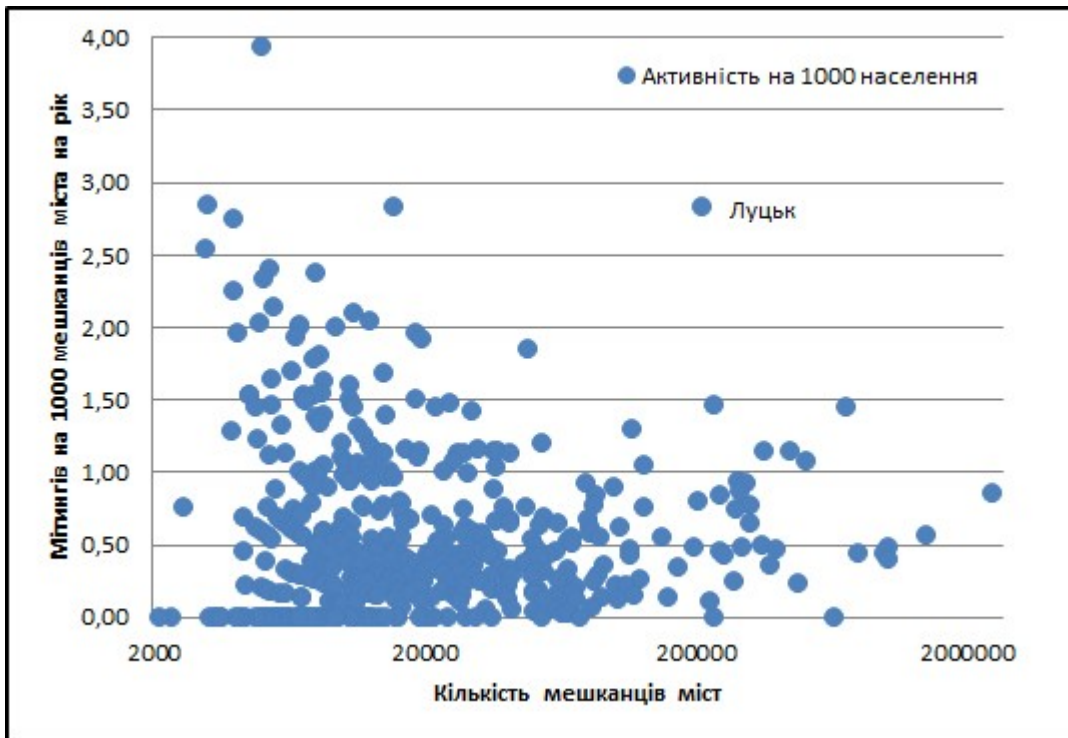
Проте сьогодні в основі більшості обмежень мирних зібрань в Україні лежить Указ Президії ВР СРСР № 9306–ХІ від 28.07.88 «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» та прийняті на його основі або подібні до нього місцеві нормативні акти про порядок організації мирних зібрань. Нагадаємо, минулого року Вищий адміністративний суд України офіційно визнав, що Указ СРСР 1988 р. не підлягає застосуванню на території України. Водночас листом Міністерства юстиції визначено, що цей указ чинний на території України.

ГО ІЦ «Майдан Моніторинг» (<http://maidanua.org>). за підтримки Програми «Громадянське суспільство і належне врядування» Міжнародного фонду «Відродження» протягом січня – березня 2013 р. провела опитування з метою з'ясувати відповіді на питання: Скільки насправді відбулося мирних зібрань у 2012 р.? Чи правда, що у великих містах більш активно збираються на мирні зібрання? Які міста і області є найактивнішими в організації мирних зібрань? Де, чому і як суди забороняють мирні зібрання? Як заборони впливають на мітингову активність? Відповіді надали 492 ради міст і селищ міського типу України – адміністративних центрів та міст обласного підпорядкування (із 567 опитаних рад).

За даними дослідження, у 2012 р. було проведено всього 16?392 зібрань у 406 містах України. У 86 з опитаних міст повідомили, що мирних зібрань не проходило взагалі.

За результатами визначення найактивніших міст і областей в організації мирних зібрань, експерти встановили, що найбільше мітингів пройшло в Рівненській обл. Поза обласними центрами найбільше мітингів пройшло в містах Северодонецьк, Дніпродзержинськ та Маріуполь.

Доволі неочікуваним результатом дослідження виявилось те, що мітингова активність на душу населення вища в малих містах. З тренда випадає тільки місто Луцьк. У містах кількістю мешканців до 100 тис. зібрань більше.

Пальму першості щодо заборон і обмежень міцно тримає міськрада Харкова, де не тільки зафіксовано найбільше судових заборон мирних зібрань – 103 заборони, причому Харківська міськрада третій рік поспіль відмовляється надавати дані про кількість судових подань, тож цифра 103 взята із судового реєстру і може бути меншою за реальну, оскільки не всі процеси є в реєстрі. Загалом на Харків припадає чверть всіх судових заборон в Україні, відзначає голова правління ГО ІЦ «Майдан Моніторинг» Н. Зубар. На другому місці з 30 заборонами – Миколаїв. Серед вартих уваги експертами були виділені місто Канів, де за рік пройшло чотири зібрання, два з яких місцева влада намагалася обмежити через суд і суд одне з них таки обмежила, а також місто Рокитне Київської обл. з 11,5 тис. 484 мешканцями і двома судовими заборонами на рік на 15 зібрань.

Загалом у 85 % випадках суди обмежують право громадян на мирні зібрання за позовами місцевої влади. Зокрема, за 2012 р. влада через суди намагалася заборонити 358 мирних зібрань. Усього ГО ІЦ «Майдан Моніторинг» повідомили про 336 звернень до суду, як мінімум 269 з них були задоволені (часто статистика надавалася не в повному обсязі). Дані ГО ІЦ не повністю збігаються з даними із судового реєстру, отриманими Центром політико-правових реформ. Цю розбіжність можна пояснити тим, що в суд на обмеження права на мирні зібрання могли подавати й інші органи влади (відомо про такі подання від ОДА, наприклад). Питома вага таких позовів (не від міськрад), очевидно, становить не більше 10 %. Слід зазначити, що Державна судова адміністрація на запит «Майдан Моніторингу» повідомила дещо іншу статистику – протягом 2012 р. судами розглянуто 414 відповідних позовних заяв і прийнято 349 постанов про обмеження права на мирні зібрання, що становить 84,3 %.

За даними Центру політико-правових реформ на підставі аналізу Єдиного державного реєстру судових рішень, майже в 90 % випадків суди задовольняють вимоги місцевої влади. Серед мотивів заборон, які експерти називають «незаконними і надуманими», переважають:

- у мирних зібраннях можуть брати участь тільки особи старші 18 років – так вважають у міськрадах 48 адміністративних центрах України (обмеження реалізації права за віком);

- прапори і транспаранти мають бути погоджені з виконкомом – 12 міськрад (обмеження реалізації взаємопов'язаної з правом на мирні зібрання права на свободу вираження);

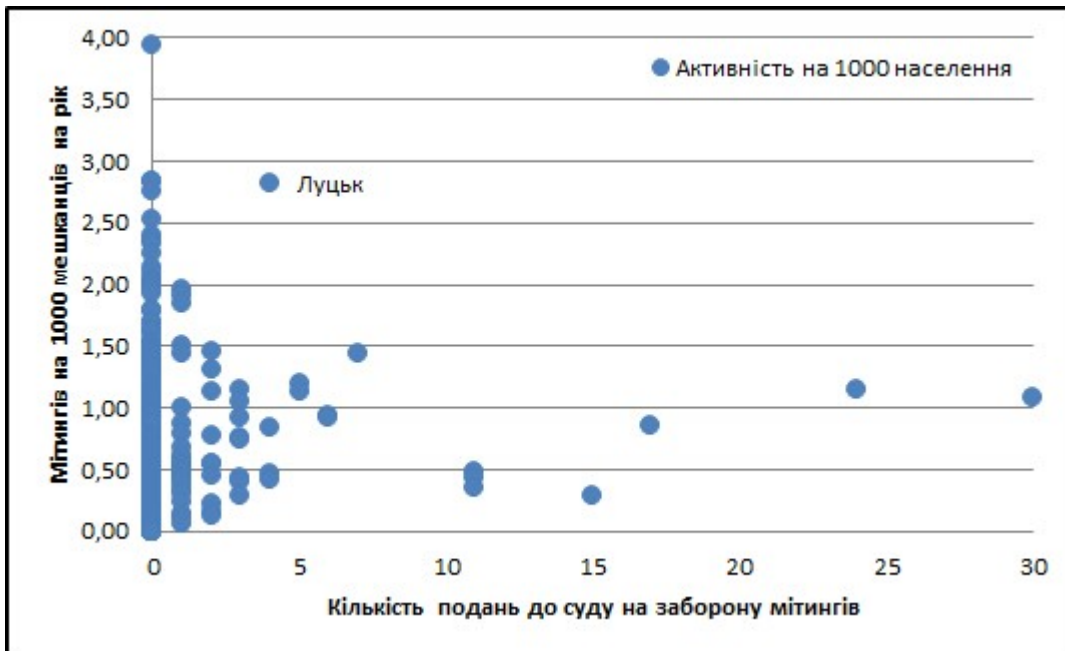
- мирне зібрання мають організувати не менше трьох осіб – 10 міськрад (обмеження за кількістю ініціаторів);

- не дозволяється використання гучномовців – дев'ять міськрад (обмеження реалізації взаємопов'язаної з правом на мирні зібрання права на свободу вираження);

- на зібрання видається якийсь «дозвіл» – три міськради (одна із них з красномовною назвою міста Держинськ перевершила всіх і вимагає «Копії рішень про дозвіл на проведення зібрань направляти у міські відділи СБУ та управління МВС у Донецькій області, прокуратуру міста». СБУ вимагають повідомляти про зібрання також у місті з не менш красномовною назвою Свердловськ.

При цьому юрист О. Северин звернув увагу на ситуацію, коли згідно зі ст. 340 ККУ, яка передбачає відповідальність за незаконне перешкоджання мирним заходам посадовою особою або із застосуванням насильства, у минулому році засудили 0 осіб. Водночас, постійно застосовується ст. 185.1 – покарання за порушення порядку організації та проведення мирних зібрань. За цією статтею в минулому році до адміністративної відповідальності було притягнуто 124 особи.

Дослідження показало явну негативну залежність активності від кількості судових позовів місцевої влади про обмеження мирних зібрань. Інша залежність – судові постанови, які обмежили право на мирні зібрання, ухвалені виключно в містах, де діють місцеві порядки. Як впливає з результатів дослідження, на сьогодні Указом СРСР, який дозволяє ухвалювати місцеві порядки проведення (обмеження) мирних зібрань, керуються у 86 містах з 492 (17,4 %).

Слід зазначити, що 12 (Дніпропетровськ, Житомир, Запоріжжя, Київ, Луцьк, Полтава, Рівне, Сімферополь, Суми, Ужгород, Харків, Херсон) міських рад (чи їх виконавчі комітети) своїми рішеннями затвердили власні нормативні акти про порядок організації і проведення мирних зібрань. Нагадаємо, відповідно до ч. 1 ст. 144 Конституції України «органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території». Відповідно до підпункту 3 п. 1 «а» ст. 38 Закону України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.97 № 280/97-ВР до відання виконавчих органів міських рад належить: «вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку».

Однак на сьогодні в Україні відсутній законодавчий акт, що регулював би питання проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій тощо. Обмеження щодо реалізації права збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Отже, за таких умов підпункт 3 п.1 «а» ст. 38 Закону «Про місцеве самоврядування» не надає міській раді (чи її виконавчому органу) права здійснювати нормативне регулювання питань проведення мирних зібрань – в силу відсутності «закону», відповідно до якого це мало б відбуватися. Реалізація органами місцевого самоврядування повноважень щодо забезпечення проведення, зокрема, мирних заходів – зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій – має і

може здійснюватися виключно в межах повноважень, на підставі і у спосіб, визначений законом. На сьогодні орган місцевого самоврядування лише має право звернення до суду у разі щодо обмеження права на мирні зібрання відповідно до ст. 39 Конституції України.

Крім того, згідно з п. 1 ч. 1 ст. 92 Конституції України «виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина».

Таким чином, ані Конституція України, ані будь-який закон України взагалі не дають міській раді (чи її виконкому) право на прийняття таких рішень (і взагалі на будь-яке втручання у сферу конституційного та законодавчого регулювання), при цьому відповідно до частини другої ст. 19 Конституції України «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». Тож такі рішення є виходом органів місцевого самоврядування за межі легітимної компетенції і обумовлює незаперечну їх незаконність.

Крім принципової неправомірності затвердження, практично всі згадані місцеві нормативні акти містять антиконституційні положення щодо визначення строку завчасного повідомлення про проведення мирних зібрань, накладають на організаторів та учасників обов'язки, не передбачені Конституцією та законами, обмежують територію проведення зібрань.

Експерти звернули увагу на те, що досить часто органи влади, особливо міліція, говорить про «санкціоновані» або «несанкціоновані» масові заходи.

Наказом МВС № 404 від 28.07.94 затверджено Статут патрульно-постової служби міліції України (далі – Статут), який наразі є чинним з пізнішими змінами й доповненнями, визначаючи «основні завдання, порядок організації і несення патрульно-постової служби працівниками міліції» та розповсюджуючись «на всіх працівників органів внутрішніх справ, які відповідно до прямих обов'язків, наказу начальника органу внутрішніх справ, виконують патрульно-постові функції по охороні громадського порядку і безпеки в громадських місцях».

На сьогодні низка положень Розділу XV Статуту («Охорона громадського порядку і безпеки при проведенні масових заходів») не відповідає правовим актам вищої юридичної сили.

а) У пунктах 331–336 Статуту дано визначення «категорій» мирних зібрань, таких як збори, мітинги, демонстрації, вуличні походи, пікетування. Проте ці терміни вміщено в ст. 39 Конституції України, а відповідно до Розділу XII Конституції правом її офіційного тлумачення володіє виключно Конституційний Суд України, тоді як МВС не має компетенції давати визначення (котре по суті є тлумаченням конституційної норми, обов'язковим для всіх працівників органів внутрішніх справ) термінам, що застосовуються в Основному законі.

б) Пункт 337 Статуту передбачає, що «про проведення зборів, мітингу, вуличного походу або демонстрації організаторами не пізніше як за 10 днів до

виконавчого комітету сільської, міської Ради народних депутатів подається заява з переліком місця та часу проведення заходу. Про прийняте рішення вказані органи влади не пізніше як за п'ять днів повинні повідомити організаторів проведення цих заходів».

Разом з тим:

– Ст. 39 Конституції України не містить обмежень щодо строку подання сповіщення громадянами про проведення мирних зібрань. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України № 4-рп/2001 від 19.04.01 «визначення конкретних строків завчасного сповіщення з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання» – при цьому МВС не є законодавчим органом, не має законодавчої компетенції і, відтак, не має права на визначення таких строків.

– Ст. 39 Конституції встановлює, що повідомлення про проведення мирних зібрань можуть подаватися громадянами не лише до виконкомів органів місцевого самоврядування, як записано в Статуті, а до органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Отже, і в цьому норма Статуту не відповідає Конституції України.

– Ні Конституція України, ні Закон України «Про міліцію» не надають МВС права встановлювати для виконавчих комітетів органів місцевого самоврядування строки повідомлення ними організаторів мирних зібрань про прийняті рішення.

Крім того, цей самий п. 337 Статуту каже про можливість «заборони» мирного заходу. Без згадки про те, що таку заборону може бути здійснено лише судом (ч. 2 ст. 39 Конституції України) та в контексті загального змісту п. 337 таке формулювання несе загрозу, що у співробітників внутрішніх справ може скластися хибне враження про можливість заборони мирних зібрань самими виконавчими комітетами органів місцевого самоврядування.

в) Пункт 338 Статуту містить твердження, що «приводом для припинення зборів, мітингів, вуличних походів та демонстрацій є фактичне проведення несанкціонованого місцевими органами державної виконавчої влади відповідного заходу; рішення про заборону його проведення (припинення) внаслідок порушення порядку його організації та провадження». Проте ст. 39 Конституції України встановлює не дозвільний, а заявницький (за повідомленням) принцип проведення мирних зібрань, не передбачаючи необхідності якихось «санкцій», законодавство України взагалі не містить ані обов'язку громадян просити у суб'єктів владних повноважень якихось «санкцій» на реалізацію свого права на мирні зібрання, ані компетенції суб'єктів владних повноважень такі «санкції» надавати, тож мирні зібрання в Україні у принципі не можуть бути «санкціонованими» чи «несанкціонованими». Крім того, цей пункт Статуту, зновтаки, не враховує і не пояснює, що рішення про заборону мирного зібрання може бути прийнято лише судом (ч. 2 ст. 39 Конституції України).

г) Так саме, про якісь «санкціоновані» та «несанкціоновані» масові заходи йдеться у п. 339 та п. 340 Статуту, при цьому п. 340 встановлює для співробітників

міліції порядок дій щодо учасників «несанкціонованих» зібрань – включно з можливістю затримання «організаторів або активних учасників», причому з контексту випливає (чи принаймні не виключається) що під «порушенням громадського порядку» та/чи «протиправними діями» розуміється власне організація таких «несанкціонованих» зібрань чи участь у них. Очевидно, що це не відповідає Конституції України, яка, як показано вище, не передбачає для громадян необхідності обов'язку отримувати від когось якісь «санкції» для реалізації свого права на мирні зібрання.

Тобто вищевказані норми Статуту не відповідають частині першій та другій ст. 19 Конституції України та визначеній Законом України «Про міліцію» компетенції Міністерства внутрішніх справ, запроваджують не передбачені ст. 39 Конституції України обмеження щодо реалізації права громадян на мирні зібрання, причому такі обмеження вочевидь не можуть бути визнаними «необхідними у демократичному суспільстві» (п. 2 ст. 11 Конвенції з захисту прав людини та основоположних свобод).

Ще однією проблемою, породженою, на думку правозахисників, вадами правового регулювання поведінки співробітників міліції у взаєминах із громадянами, недостатньої підготовки правоохоронців, є неадекватне реагування представників влади на «одиначні протести». Так, у грудні минулого року у Львові співробітниками міліції було затримано громадянку, яка «без завчасного сповіщення проводила демонстрацію плакату у громадському місці» (лист ГУ МВС України у Львівській області № С-4/31 від 14.02.12), після чого щодо неї було складено протокол за вчинення адміністративного порушення, передбаченого ст. 185–1 Кодексу України про адміністративні правопорушення («Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій»). Але ст. 39 Конституції України передбачає необхідність завчасного повідомлення у разі проведення «мирних зібрань», при цьому, відтак, очевидно, що будь-яка поведінка одного громадянина, безвідносно до того, які речі він має при собі чи на собі, не є і не може за жодних обставин вважатися «зібранням».

Водночас міськрада Костополя на Рівненщині у відповіді на питання про кількість судових позовів про обмеження мирних зібрань відповіла, що «ніколи не забороняла, не забороняє і не буде забороняти». У Якимівці Запорізької обл. відзначили, що не керується Указом «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР», оскільки указ було прийнято в державі СРСР, якої не існує.

У м. Херсон суд визнав незаконним і таким, що не відповідає Конституції, рішення Херсонської міської ради про порядок організації та проведення в Херсоні зборів, мітингів, походів і демонстрацій. При цьому суд вийшов за межі позовних вимог і встановив, що місцева рада взагалі не має повноважень приймати рішення з питань, які має регулювати винятково закон. Прокурор вніс протест, а потім оскаржив місцевий порядок проведення мирних зібрань з

ініціативи ГО ІЦ «Майдан-Моніторинг». У результаті у 2012 р. у Херсоні не було жодної судової заборони мирних зібрань (це єдиний обласний центр України, де не було судових заборон).

У Запоріжжі порядок скасувала сама міська рада, так само порядки скасували міськради Краснограда Харківської обл. та Новодружеська Луганської обл.

Загалом же, правомірною видається думка юриста О. Северина про те, що сьогодні існує багато загроз у сферах праворегулювання і правозастосування свободи мирних зібрань. Ідеться, у першу чергу, про відсутність закону про свободу мирних зібрань, незаконні рішення місцевої влади та регуляція дій міліції (міліція має не спостерігати і навіть не розводити сторони, а припиняти незаконні дії і притягати нападників до відповідальності).

У зв'язку з цим, правозахисні організації, учасники Партнерства «За свободу мирних зібрань», звернулися до керівників парламентських фракцій та народних депутатів із проханням виконати рішення Європейського суду з прав людини в справі «Веренцов проти України» і ухвалити Закон «Про свободу мирних зібрань».

«Європейський суд з прав людини чітко зазначив, що в національному законодавстві існує прогалина стосовно свободи мирних зібрань, яка залишається в Україні з часів розпаду Радянського Союзу. Суд запропонував Україні: терміново реформувати її законодавство та адміністративну практику з метою визначення вимог до організації та проведення мирних демонстрацій, так само як і підстави для їх обмеження», – ідеться у зверненні.

На думку правозахисників, Закон «Про свободу мирних зібрань» має: закріпити повідомний, а не дозвільний порядок проведення мирних зібрань;

- заборонити органам місцевого самоврядування обмежувати проведення мирних зібрань;

- дозволити спонтанні мирні зібрання та закріпити право на контр зібрання;

- встановити чіткий перелік підстав, коли суди можуть обмежувати мирні зібрання;

- забезпечити право на ефективне апеляційне оскарження судових заборон мирних зібрань;

- захистити організаторів та учасників мирних зібрань від адміністративної та кримінальної відповідальності;

- встановити відповідальність для посадових осіб за порушення свободи мирних зібрань;

- право мирно збиратися повинні мати усі мешканці України, незалежно від статі, віку, партійної та ідеологічної належності, у тому числі національні, релігійні, культурні та сексуальні меншини, а також неповнолітні, неповносправні, ув'язнені, іноземці (незалежно від законності перебування на території України).

Як відомо, на розгляді Верховної Ради України перебуває законопроект № 2450 «Про мирні зібрання». Для забезпечення свободи мирних зібрань правозахисники пропонують внести такі зміни до законодавства:

- ліквідувати адміністративний арешт на строк до 15 діб за порушення порядку організації та проведення мирних зібрань;
- скоротити строк для звернення органу влади з позовом щодо обмеження свободи мирних зібрань;
- поширити гарантії свободи мирних зібрань на публічні богослужіння, що проводяться за межами культових споруд і територій, встановити для їх проведення повідомний, а не дозвільний порядок;
- заборонити органам місцевого самоврядування встановлювати окремі правила проведення мирних зібрань;
- встановити, що усі види мирних зібрань, у тому числі під час страйків, мають регулюватися аналогічно з іншими мирними зібраннями.

Підсумком конференції було прийняття Меморандуму щодо свободи мирних зібрань в Україні (складений Інформаційним центром «Майдан Моніторинг» за підсумком 2012 р. та на підставі даних поточного моніторингу у 2013 р.) і адресований згідно зі ст. 40 Конституції України, Законом України «Про звернення громадян»: Президенту України, Кабінету Міністрів України, Генеральному прокурору України, Міністерству внутрішніх справ України, Міністерству юстиції України, голові Вищого адміністративного суду України, Комітету ВР України з питань прав людини, уповноваженому ВР України з прав людини.

СУДОВА ПРАКТИКА

О. Симоненко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. політ. наук

Рішення Європейського суду з прав людини у справі Ю. Тимошенко в коментарях політиків та експертів

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Юлія Тимошенко проти України» очікували майже два роки.

Колишній український прем'єр подала скаргу ще 10 серпня 2011 р. – через п'ять днів після того, цяк її було взято під варту за перешкоджання у проведенні судових засідань та прояв зневаги до їх учасників та до суду.

14 грудня 2011 р. Європейський суд вирішив надати цій справі статус пріоритетної, однак остаточного рішення все одно довелося чекати досить довго. Одна з причин цього в тому, що скарга Ю. Тимошенко постійно

доповнювалася. На початку захисники экс-прем'єра оскаржували лише незаконність її взяття під варту, але згодом до цього додалися скарги на погані умови утримання в Лук'янівському СІЗО та в Качанівській колонії, відсутність належної медичної допомоги, силове перевезення до лікарні 20 квітня 2012 р., під час якого, за словами самої Ю. Тимошенко, вона отримала тілесні ушкодження, а також цілодобове відеоспостереження за нею у лікарні.

Захисники Ю. Тимошенко не вимагали ніяких компенсацій. Як пояснила прес-секретар экс-прем'єра М. Сорока, це було зроблено в тому числі для того, щоб позбавити владу можливості спекулювати на питанні виконання рішення суду. Винесене Європейським судом 30 квітня рішення було певною мірою передбачуваним, кажуть адвокати. Суд задовольнив скарги Ю. Тимошенко щодо законності її утримання під вартою в 2011 р., назвавши це рішення судді свавільним, відзначивши відсутність його судової оцінки, а також можливості у підсудної вимагати компенсації за позбавлення волі на національному рівні. При цьому Страсбурзький суд звернув увагу на порушення ст. 18 Європейської конвенції з прав людини, яка забороняє позбавляти свободи на підставах, не викладених в Конвенції.

Разом із тим, судді зазначили, що ст. 3 Конвенції, яка забороняє катування, не може бути застосована у випадку Ю. Тимошенко, оскільки умови її утримання були не настільки поганими, а органи влади опікувалися станом її здоров'я навіть більше, ніж здоров'ям інших пересічних в'язнів.

Четверо із семи суддів також виступили проти винесення вердикту щодо силового перевезення Ю. Тимошенко до лікарні у квітні минулого року, звернувши увагу на відсутність чітких доказів застосування до неї сили, у тому числі через те, що сама колишня прем'єр свого часу двічі відмовилася від судово-медичної експертизи.

Що ж до цілодобового відеоспостереження у лікарні, то на думку суддів, захист Ю. Тимошенко не до кінця використав усі наявні можливості в Україні для того, аби припинити його.

Офіційний представник Європейського суду з прав людини, директор Загальних служб ЄСПЛ Р. Лідделл на запитання, чи можна вважати арешт Ю. Тимошенко політично вмотивованим чи ні, сказав: «Суд не прийшов до такого висновку. Суд зробив висновок про те, що затримання не відповідало підставам, закладеним у Конвенції (Європейської конвенції з прав людини – Ред.)». Р. Лідделл особливо підкреслив, що рішення суду стосувалося безпосередньо досудового ув'язнення, а не кримінального судочинства, яке буде предметом для наступного розгляду.

Першими на рішення Європейського суду з прав людини відреагували соратники Ю. Тимошенко з Європейської народної партії – німецькі депутати Європарламенту Е. Брок та М. Галер.

У своїх заявах вони наголосили на необхідності звільнення колишнього прем'єра. «Рішення Європейського суду з прав людини підтверджує, що процес

проти пані Ю. Тимошенко був політично-мотивованим. Пані Ю. Тимошенко має бути негайно звільнена», – заявив голова комітету з питань закордонних справ Європарламенту Е. Брок.

У свою чергу заступник голови Групи ХДС/ХСС в Європарламенті М. Галер підкреслив, що «українське правосуддя порушило права Ю. Тимошенко у численних випадках». «Правосуддя України порушило права людини пані Ю. Тимошенко в кількох випадках. Зараз це безпомилково встановлено судом... Ю. Тимошенко має бути негайно звільнена», – зауважив М. Галер.

Водночас міністр закордонних справ Швеції К. Більдт написав у Twitter: «Україна повинна повністю поважати сьогоднішнє рішення Європейського суду з прав людини».

Схожу позицію висловили і європейські «зелені». Тут «першу скрипку зіграли» німецькі депутати. Співголова групи «зелених» у Європарламенті Р. Хармс висловила своє задоволення рішенням суду, зазначивши, що воно стало наступною демонстрацією критики політичних переслідувань в Україні, а також посилює позиції тих, хто бореться за звільнення Ю. Тимошенко. «Після такої різкої оцінки з боку ЄСПЛ вибіркового правосуддя в Україні я сподіваюсь на те, що Ю. Тимошенко скоро опиниться на свободі», – сказала вона DW. «Для ЄС це рішення надає нову мотивацію для продовження роботи зі звільнення Ю. Тимошенко та відновлення репутації всіх колишніх урядовців, яких переслідують», – наголосила німецький депутат.

Її колега по фракції В. Шульц підкреслив, що своїм рішенням Європейський суд з прав людини визнав та засудив політичну мотивацію кримінального провадження проти Ю. Тимошенко. «Це – великий успіх для Ю. Тимошенко та громадян України. Український уряд зараз має дотриматися обіцянок сприйняти рішення, незалежно від його змісту», – сказав він. «Президент

В. Янукович мав би зараз продемонструвати своє значення відкликанням політично вмотивованої вендети проти супротивників і, таким чином, розчистити шлях до тісніших зв'язків його країни та до підписання угоди про асоціацію», – додав депутат.

Міністр закордонних справ Німеччини Г. Вестервелле також закликав Київ до проведення реформ у країні. За його словами, які наводить агенція dra, рішення ЄСПЛ вкотре підтвердило, що «в системі юстиції в Україні досі є недоліки, які необхідно усувати». Від прогресу у цій сфері залежить зближення України та ЄС, наголосив Г. Вестервелле. «Градус демократії та праводержавності проявляється перш за все у поводженні з політичними опонентами», – заявила міністр юстиції Німеччини С. Лойтгойссер-Шнарренбергер і закликала Україну до дотримання принципів правової держави.

Думку про необхідність звільнення Ю. Тимошенко підтримали навіть колишні союзники правлячої нині в Україні Партії регіонів – група Прогресивного Альянсу соціалістів та демократів Європарламенту. «Ми закликаємо українську

владу змінити її підхід до справи і припинити ув'язнення колишнього прем'єр-міністра», – заявила віце-президент групи, бельгійка В. Де Кейзер.

Ще один віце-президент соціалістів, чех Л. Ручек висловив думку, що рішення Євросуду дало офіційному Києву можливість більш рішучо діяти у вирішенні проблеми вибіркового правосуддя та попередження повторення його випадків у майбутньому. «Рішучі дії необхідні для посилення незалежності та прозорості системи кримінальної юстиції України», – заявив депутат.

Також, представник Державного департаменту США П. Вентрел заявив, що адміністрація США наполягає на звільненні Ю. Тимошенко. «Ми знову закликаємо звільнити Ю. Тимошенко і припинити практику вибіркового правосуддя в Україні», – сказав П. Вентрел 30 квітня на брифінгу у Вашингтоні (США), коментуючи рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ю. Тимошенко проти України».

Водночас голова Гельсінської комісії, сенатор Б. Кардін під час слухань у Вашингтоні на тему «Головування України в ОБСЄ», звертаючись до міністра закордонних справ України Л. Кожари, заявив: «Я вітаю недавнє помилування Ю. Луценка і вважаю, що це є хорошим першим кроком. Сподіваюся, що ви будете виконувати свою обіцянку у проведенні судової та виборчої реформ. Ми також сподіваємося, що рішення Європейського суду про порушення прав Ю. Тимошенко та довільний її арешт стане додатковим імпульсом для її звільнення». «Головуюча (в ОБСЄ) країна повинна сама демонструвати міцну демократію, якщо вона хоче домогтися успіху в заохоченні інших країн дотримуватися зобов'язань ОБСЄ. Обов'язок України – подавати приклад у відстоюванні прав людини і дотримання законності», – наголосив Б. Кардін.

У свою чергу співголова Гельсінської комісії, конгресмен-республіканець К. Сміт додав: «... Я настійно закликаю уряд України для зміцнення свого головування в ОБСЄ звільнити Ю. Тимошенко».

Певні висновки в оцінках рішення ЄСПЛ за скаргами Ю. Тимошенко підвів віце-президент Європарламенту Я. Проташевич (група народних партій, Польща), який висловив переконання, що саме по собі це рішення є достатньою причиною для української влади, щоб якомога швидше реалізувати необхідні реформи в сфері юстиції. «Додатково, вирішення проблеми вибіркового правосуддя належним шляхом через звільнення колишнього прем'єр-міністра Ю. Тимошенко, як продемонстрував приклад Луценка, просуне Україну в її демократичному прогресі та зробить набагато ближчою до Європейського союзу», – зазначив він.

А от міністр закордонних справ України Л. Кожара переконаний, що питання про можливість звільнення экс-прем'єр-міністра Ю. Тимошенко має вирішуватися лише відповідно до українського законодавства. Про це він заявив у Вашингтоні під час слухань у Гельсінській комісії США, відповідаючи на запитання співголови комісії конгресмена К. Сміта. «Ми хочемо, щоб це питання вирішилося найближчим часом. Водночас, вкрай важливо, щоб все, що пов'язано з

Ю. Тимошенко, було зроблено в повній відповідності з українським законодавством. Ми часто чуємо від Заходу заяви про так зване «вибіркове правосуддя» в Україні. Якщо звільнення Ю. Тимошенко відбудеться поза межами правового поля, це завдасть сильного удару по українській системі правосуддя», – зазначив глава МЗС. У той же час він визнав, що «справа Тимошенко – проблема для відносин України з ЄС». За словами міністра, «ніхто не радіє з того, що вона (Ю. Тимошенко. – Ред.) перебуває в ув'язненні». У той же час він підкреслив: мільйони українців вважають, що її засудження було законним. Л. Кожара нагадав про щорічні втрати української економіки в понад 6 млрд дол. від підписаного експрем'єром «газового» контракту. До того ж цей документ був підписаний без консультацій з урядом, хоча цього вимагає законодавство України, а також за наявності у Ю. Тимошенко конфлікту інтересів, зокрема, через борг корпорації «Єдині енергетичні системи України» перед російським Міністерством оборони. Також, міністр закордонних справ України Л. Кожара додав, Президент України В. Янукович не може втручатися у ситуацію з ув'язненням експрем'єра Ю. Тимошенко, тому що це означало б порушення закону.

Як повідомляється на сайті «Радіо Свобода», глава МЗС нагадав, що Президент України зробив крок, що свідчить про прихильність України справі європейської інтеграції: В. Янукович помилував шістьох засуджених, обвинувачених, зокрема, у корупції і розкраданні бюджетних коштів, серед яких – колишній міністр внутрішніх справ Ю. Луценко і колишній міністр охорони навколишнього середовища Г. Філіпчук. «Хтось міг би запитати, чому Президент також не помилував колишнього прем'єр-міністра Ю. Тимошенко. Відповідь полягає у площині верховенства права. Президент не може помилувати ув'язненого, поки той не використав усі правові можливості. Також є й інші справи, порушені проти пані Ю. Тимошенко», – заявив Л. Кожара у США.

В інтерв'ю агентству Associated Press Л. Кожара сказав, що український уряд визнає те, що справа Ю. Тимошенко є проблемою у відносинах України з ЄС, але зазначив, що кримінальна справа не повинна завадити підписанню угоди про асоціацію. «У нас є сотні інших речей для обговорення з ЄС, і багато країн-членів ЄС підтримують Україну в питанні підписання угоди про асоціацію, незважаючи на справу Ю. Тимошенко», – сказав він.

Зі свого боку президент Світового конгресу українців Є. Чолій вважає, що рішення про звільнення Ю. Тимошенко на підставі рішення Європейського суду з прав людини стане позитивним кроком на шляху до підписання угоди про асоціацію України з ЄС на саміті «Східного партнерства» у листопаді у Вільнюсі (Литва).

Цієї точки зору дотримується і голова фракції Зелених у Європарламенті Р. Гармс заявляючи, що без зрушень у правовій сфері в Україні представники ЄС не підпишуть угоду про асоціацію. Про це вона заявила в інтерв'ю Deutsche Welle. «Щоб отримати можливість підписати Угоду про асоціацію з ЄС, Україні необхідно буде провести деякі зміни. У ЄС – а під ним я маю на увазі і уряди

країн-членів, і комісара Ш. Фюле, і Європарламент – не задоволені станом правової держави в Україні. І ми не погодимося на підписання угоди, доки у цій сфері не відбудуться якісь зрушення», – заявила Р. Гармс. Вона також сказала, що звільнення Ю. Луценка стало «радісною несподіванкою» для європейців, «однак цим проблеми із переслідуванням політичних опонентів та вибіркоким правосуддям не розв'язано».

З іншого боку, позафракційний депутат і член делегації Європарламенту А. Молзер вважає, що рішення Європейського суду з прав людини у справі Ю. Тимошенко може відкласти підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. «Я думаю, що рішення ЄСПЛ буде мати вплив на процес більш тісного наближення України до ЄС. Зокрема, я думаю, що підписання Угоди про асоціацію між Києвом і Брюсселем буде відкладено, що у мене особисто викликає жаль», – заявив він. При цьому А. Молзер зауважив, що сильний тиск з боку ЄС може підштовхнути Україну до Росії і Митного союзу. Однак європолітиків хвилює дотримання принципу верховенства права. «Є також сумніви в ЄС щодо того, чи відповідав процес проти Ю. Тимошенко європейським критеріям. Тому я б порадив Україні реформувати судову систему», – підкреслив він.

Варто зауважити при цьому, що ряд західних ЗМІ нещодавно активно обговорювали стан здоров'я Ю. Тимошенко і при цьому дійшли висновку про те, що «хвороба Ю. Тимошенко» може розглядатися як спецоперація зі зриву євроінтеграції України. Зокрема, матеріали вийшли у виданнях Швеції, Голландії, США і Великобританії, в тому числі в американському CNN і шведському Nyhetspressen. Автори матеріалів, посилаючись на розслідування німецького інформаційного ресурсу eureporter.net, наводять деякі факти маніпуляції свідомістю європейської спільноти скандалом навколо «хвороби Ю. Тимошенко», який, по суті, блокує процес євроінтеграції України. «Сірим кардиналом» даного процесу європейські та американські ЗМІ називають Г. Немирю, давнього соратника Ю. Тимошенко, який очолює зараз парламентський Комітет з євроінтеграції. У публікаціях західної преси зафіксовані факти частих візитів Г. Немирі до Німеччини. При цьому вказується, що головна мета візиту – «вирішення питання з лікарями, які будуть оглядати Ю. Тимошенко». Зокрема, повідомляється, що Г. Немиря літав до Німеччини, і в той же день з'ясувалося, що Європа, «настільки сильно стурбована станом экс-прем'єра, чомусь не відгукнулася на пропозицію Міністерства охорони здоров'я України про створення збірної лікарської комісії». Автори статей припускають, що спеціально створювалися умови, за яких встановлення об'єктивного діагнозу Ю. Тимошенко було б неможливим. У статті також підкреслюється, що саме Г. Немиря виступав організатором розкриття скандалу навколо «хвороби Ю. Тимошенко». У матеріалі аналізується «німецький слід» діяльності Г. Немирі. Не виключається, що існують домовленості між Ю. Тимошенко і А. Меркель про лобіювання першої зарубіжних інтересів в Україні. У цьому ключі, за аналізом вищезгаданих ЗМІ, свобода Ю. Тимошенко – запорука виконання экс-прем'єром кулуарних угод.

Прибічники Ю. Тимошенко переконані, що відмовляючись помилувати Ю. Тимошенко, В. Янукович перекреслює європейську перспективу України. Однак деякі експерти впевнені – євроінтеграція – це як раз таки шанс Ю. Тимошенко. А В. Янукович від шляху до Європи відмовлятися не має наміру. «Зараз В. Янукович починає розраховувати ситуацію, вже враховуючи власну безпеку. Він розуміє, що крен в Європу йому дасть більше, ніж крен у Росію», – зазначає політолог С. Таран. «Під час своїх міркувань Президент може прийняти як аргумент те, що в разі чого Захід зможе його захистити після 2015 р., якщо у нього почнуться якісь переслідування і проблеми», – упевнений він. С. Таран також вважає, що відпускати Ю. Тимошенко на свободу не хочуть в оточенні Президента, а не сам Президент.

У цьому контексті слід зазначити, що «Батьківщина» сподівається, що В. Янукович помилує экс-прем'єра Ю. Тимошенко превентивно, не чекаючи другого рішення ЄСПЛ. Про це в ході брифінгу заявив нардеп від «Батьківщини» М. Томенко: «Ми діємо відповідно з логікою, і сподіваємося, що ми не будемо мати затримок і ускладнень з тим, що ЄСПЛ розгляне і другий наш позов, який стосується несправедливості і політичного характеру саме вироку суду. Виходячи з того, що наші ключові вимоги в частині порушення ст. 5 визнані повністю Європейським судом, ми прогнозуємо і відповідне рішення ЄСПЛ, який визнає, що в цілому судові рішення і вирок є політично мотивованими, правосуддя виборчим. Ми діємо абсолютно коректно і звертаємося до Президента В. Януковича і до влади – не чекати другого рішення суду, оскільки воно принесе серйозної шкоди і самій владі і українській державі. Ми закликаємо їх помилувати Ю. Тимошенко превентивно».

А от у Партії регіонів з думкою соратників Ю. Тимошенко не погоджуються. У рішенні Європейського суду з прав людини щодо справи колишнього прем'єра Ю. Тимошенко немає ні слова про нібито політичні мотиви її арешту, і будь-які заяви її соратників з цього приводу є маніпуляцією громадською думкою. Про це заявив народний депутат України, член парламентської фракції Партії регіонів В. Олійник, коментуючи заяву офіційного представника Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) Р. Лідделла, який підтвердив, що суд не робив висновків про нібито політичні причини справи Ю. Тимошенко, повідомляє прес-служба ПР. «Якщо читати текст самого рішення суду (ЄСПЛ – Ред.), там ніде немає ні слова про нібито політичні мотиви її арешту, як би цього не хотіли її соратники. Там говориться, що її арешт пройшов згідно зі старим КПК, який не відповідав Конвенції з захисту прав і свобод людини», – зазначив В. Олійник. Депутат також нагадав, що в листопаді минулого року в Україні набув чинності новий Кримінально-процесуальний кодекс, який зовсім інакше регулює такий запобіжний захід, як арешт. Тому рішення Євросуду, вважає В. Олійник, можна розцінювати як вимогу змінити законодавство, що Україна вже виконала. «Якщо

старий КПК не відповідав Конвенції, новий кодекс вже повністю відповідає європейським нормам», – зазначив він.

Народний депутат від Партії регіонів, экс-бютівець В. Олійник заявив, що заяву співдоповідачів Моніторингового комітету ПАРЕ з вимогою звільнити Ю. Тимошенко можна розцінювати як прохання до неї не заважати і не перешкоджати слідству з кримінальних справ проти экс-прем'єра. В. Олійник переконаний, що коли з-за кордону звучать заяви про необхідність випустити Ю. Тимошенко, то може йти мова про два варіанти – помилування або амністію. «Юридичною мовою це звучить так: застосувати помилування або амністію. Одночасно ці дії неможливо застосувати до людини, яка ще знаходиться під слідством, проти якої розглядаються кримінальні справи. І це абсурд, якщо людина підозрюється в несплаті податків або організації вбивства, і ці кримінальні справи ще не доведені до кінця, а хтось вимагає підозрюваного амністувати або помилувати. Це передчасно», – упевнений депутат. У такому разі, зазначає він, інститут амністії або помилування буде повністю дискредитовано.

На тому, що Європейським судом констатовано відсутність політичних мотивів затримання Ю. Тимошенко наполягає і міністр юстиції України О. Лавринович. І так само, як і В. Олійник, О. Лавринович згоден з думкою про те, що недоцільно розглядати питання про помилування людини, стосовно якої йдуть ще два судових процеси. «Коли є ще два судові процеси, які йдуть, логічні аргументи, щоб там поставити крапку, щоб не було ніяких проблем, і вже потім приймати рішення», – додав він. 2 травня міністр юстиції України заявив, що Україна не оскаржуватиме рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), згідно з яким арешт экс-прем'єра Ю. Тимошенко у справі «про газові контракти» був визнаний незаконним, повідомляє «5 канал». «Єдина позиція, за якою держава Україна визнано порушником – це ст. 5 Конвенції з прав людини. І ця позиція вже виправлена після вступу в дію нового Кримінального процесуального кодексу», – сказав О. Лавринович.

Слідом за міністром юстиції О. Лавриновичем рішення ЄСПЛ щодо Ю. Тимошенко розтлумачив генпрокурор В. Пшонка. Який заявив, що рішення Європейського суду з прав людини не вимагає звільнення экс-прем'єра Ю. Тимошенко, політичну мотивацію Європейський суд не побачив. «Євросуд визнав сам факт того, що Ю. Тимошенко була політичним діячем, що не доводить її політичного переслідування, тобто суд вказав, що у справі Ю. Тимошенко відсутня будь-яка політика», – сказав Генеральний прокурор в інтерв'ю телеканалу «Інтер». В. Пшонка підкреслив: «Висновок і пояснення таке: це рішення Європейського суду не веде до звільнення Ю. Тимошенко, не вимагає її звільнення». За словами Генпрокурора, те, що описувала Ю. Тимошенко про неналежні умови її утримання, про відеоспостереження, про відсутність медичної допомоги, не підтвердив Європейський суд. В. Пшонка пояснив, що після вивчення скарги, ЄСПЛ встановив порушення прав экс-прем'єра тільки в частині затримання та арешту, але це не торкається самого вироку, який винесений у

«газовій справі». За його словами, ті зауваження, які зробив Європейський суд, Україна активно усуває на законодавчому рівні. Також В. Пшонка повідомив, що на оскарження цього рішення в Україні є три місяці. «Будемо вивчати, будуть ухвалюватися висновки, і яке буде рішення сторони, яка звернулася в суд або уряду України, – це буде вирішуватися в подальшому», – додав Генпрокурор.

Як повідомляється у ЗМІ, в Україні є три місяці для подання апеляції – протягом цього часу рішення ЄСПЛ не вважається таким, що набуло чинності.

У тому, що Європейський суд з прав людини не зобов'язував Україну звільнити экс-прем'єра Ю. Тимошенко перконані більшість «регіоналів». Так, народний депутат С. Ківалов заявив: «Дійсно, у практиці ЄСПЛ були прецеденти, я зараз говорю, наприклад, про справу “Фатуллаєв проти Азербайджану”, коли ЄСПЛ у своєму рішенні зобов'язував державу забезпечити негайне звільнення заявника. Що стосується Тимошенко, то суд такої вимоги не висунув», – цитує С. Ківалова прес-служба Партії регіонів. При цьому депутат підкреслив, що ніякого юридичного обґрунтування звільнення Ю. Тимошенко на підставі рішення Страсбурзького суду, оприлюдненого 30 квітня, немає і бути не може. «У резолютивній частині рішення від 30 квітня 2013 р., суд встановив порушення кількох параграфів ст. 5 Конвенції (Право на свободу та особисту недоторканність) і ст. 18 (Межі використання обмеження прав) в поєднанні зі ст. 5 Конвенції. При цьому, суд визнав відсутність порушень ст. 3 Конвенції (Заборона тортур) у зв'язку зі скаргою заявника щодо звинувачень, пов'язаних з перевезенням Ю. Тимошенко до лікарні 20 квітня 2012 р. і ефективного національного розслідування. Повторюся: у Страсбурзі не розглядали справу Ю. Тимошенко по суті, обговорювалися лише запобіжний захід і затримання, а не питання, винна Ю. Тимошенко чи ні», – переконаний він. «Саме в цьому аспекті судом були встановлені порушення Конвенції. І це означає тільки одне: ЄСПЛ вкотре вказав нашій країні на те, що норми чинного на момент затримання Кримінального процесуального кодексу не відповідали вимогам Конвенції», – сказав депутат.

На переконання вітчизняних політиків і урядовців, погляди іноземних експертів на питання помилування экс-прем'єра Ю. Тимошенко чинять тиск на Україну, яка повинна жити за своїми законами. Про це в інтерв'ю «5 каналу» заявив лідер парламентської фракції Партії регіонів О. Єфремов. «Як політик я вважаю, що ситуація, яка є в державі, найбільше приносить шкоди нашій політичній силі – Партії регіонів», – сказав він, додавши, що це підтверджують соціологи.

В той же час Прем'єр-міністр України М. Азаров в інтерв'ю німецькому виданню *Badische Zeitung* також спростував політичні мотиви у справі щодо колишнього экс-прем'єра Ю. Тимошенко. За словами глави уряду, Україна і її населення стикаються з великими економічними втратами, оскільки в період, коли Ю. Тимошенко була главою уряду, вона підписала незаконний газовий договір з Росією. «Між тим сума становить більше 15 млрд євро. Хіба не повинен

притягатися до відповідальності політик, який заподіяв такий великий збиток? Ви будете марно шукати політичні мотиви у справі», – зазначив М. Азаров.

Рішення Європейського суду з прав людини за скаргою экс-прем'єра України Ю. Тимошенко, оголошене 30 квітня, носить формальний і символічний характер, вважає директор Інституту української політики К. Бондаренко. «Максимум, на що може сьогодні сподіватися Ю. Тимошенко, – на таку собі матеріальну компенсацію, що з нею так обійшлися (заарештовано 5 серпня 2011 р. до винесення вироку по “газовій справі”)», – сказав К. Бондаренко. «Говорити про те, що це рішення ставить під сумнів вирок (по “газовій справі”) Ю. Тимошенко не доводиться. ЄСПЛ не виносив ніяких вердиктів за вироком Ю. Тимошенко», – нагадав він. «Не можна говорити про те, що Ю. Тимошенко виграла суд – вона виграла його тільки частково і тільки символічно», – сказав політолог.

Зі свого боку, захисник экс-прем'єр-міністра України С. Власенко вважає, що представники партії влади свідомо маніпулюють змістом рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ю. Тимошенко проти України», аби таким чином виправдати його невиконання. «В рішенні Європейського суду зазначено, що суддя, приймаючи рішення про політично вмотивований арешт Ю. Тимошенко, не керувався нормами чинного законодавства, тому говорити про те, що змінили закон і виконали всі приписи Європейського суду є абсолютно безпідставним. Вони так само порушують новий закон під час розгляду інших надуманих справ щодо Ю. Тимошенко», – сказав С. Власенко. Захисник Ю. Тимошенко підкреслив, що Євросуд у своєму рішенні визнав політичні мотиви затримання экс-прем'єр-міністра. «Втім, як і в згаданій справі «Ю. Луценко проти України», суд вбачає низку специфічних характеристик досудового ув'язнення заявниці, які дають йому змогу розглядати це питання окремо від більш загального контексту політично вмотивованого переслідування заявниці, як лідера опозиції...», – процитував він п. 298 рішення Євросуду. «Влада нічого не зробила на сьогоднішній день задля виконання рішення Європейського суду з прав людини», – констатував захисник Ю. Тимошенко. І додав, що юристи Партії регіонів некваліфіковано трактують рішення Євросуду у справі Ю. Тимошенко. Він також зазначив, що у держдепартаменті США, в офісах К. Ештон і Ш. Фюле працюють юристи з більш високою кваліфікацією, ніж «регіонал» В. Олійник, який давав коментарі з приводу рішення ЄСПЛ, а також інші коментатори від Партії регіонів, пише Ліга.net. «Окрім цих установ, представники моніторингового комітету Парламентської асамблеї Ради Європи, а також представники Європейського парламенту чітко заявили, що рішення Європейського суду встановило політичний характер арешту, затримання, утримання під вартою Ю. Тимошенко. Я підкреслюю: у цих людей працюють професійні юристи, які розуміють, що таке рішення Європейського суду, яким воно повинно бути та що воно в собі містить. Я думаю, що вони – кращі фахівці, ніж згаданий мною коментатор від Партії регіонів», – додав С. Власенко.

Як інформують ЗМІ, адвокат Ю. Тимошенко О. Плахотнюк вірить, що В. Янукович може її помилувати. Слід зазначити, що за весь час перебування Ю. Тимошенко у в'язниці, В. Януковичу було направлено більше 100 різних клопотань про помилування. Останнє з них було 18 квітня цього року, коли опозиційні жінки-народні депутати звернулися до Президента України з проханням помилувати экс-прем'єр-міністра України Ю. Тимошенко. На наступний день їх прохання було передано у профільну комісію при Президенті України.

27 квітня Комісія з помилування при Президенті України не рекомендувала звільняти экс-прем'єр-міністра України Ю. Тимошенко. Причина – проти Ю. Тимошенко не закінчений ряд справ. Тому і питання помилування Ю. Тимошенко «передчасне». «Оскільки розслідування кримінальних справ за обвинуваченням Ю. Тимошенко у скоєнні тяжких і особливо тяжких злочинів не завершено і судом у справах не прийняті відповідні рішення – питання про її помилування є передчасним», – висловила точку зору член комісії з помилування О. Лукаш. «Таким чином, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого Ю. Тимошенко злочину, а також те, що вона відбула незначну частину призначеного судом строку покарання, звинувачується і підозрюється у скоєнні інших правопорушень і рішення по кримінальних справах судом не прийняті, комісія при Президенті України з питань помилування не знайшла підстав для внесення пропозицій про застосування помилування», – свідчить рішення комісії.

Втім, адвокат Ю. Тимошенко О. Плахотнюк впевнений: рішення комісії – не вирок. Він пояснює – адже рішення комісії носить лише рекомендаційний характер, остаточне слово залишається за главою держави.

Президент України В. Янукович не раз заявляв про своє неоднозначне ставлення до справи своєї колишньої суперниці. Минулого літа, відповідаючи на запитання журналіста журналу Time, чи хоче він помилувати Ю. Тимошенко, В. Янукович відповів: «Звичайно, хочу». «Найпростіше вирішення питання – це просто звільнити Тимошенко», – заявив тоді український Президент. Однак наголосив – переступати закон він не буде. «Моя реакція на це така: я не можу діяти поза рамками закону. Президент не має таких повноважень. Я повинен зробити все по букві закону, – пояснив В. Янукович. – Коли це питання можна підняти? Його можна підняти, коли судовий процес завершено. Коли він буде завершений, коли суди винесуть своє рішення, включаючи Європейський суд з прав людини, тоді Президент має владу надати помилування. І коли цей час прийде, є процедура для цього. Але поки суди не винесуть своє рішення, я не маю влади робити це», – зазначив В. Янукович.

Захисники Ю. Тимошенко вважають, що такий підхід Президента є маніпулятивним. «Помилування здійснюється щодо конкретного вироку. На сьогоднішній день є вирок щодо Ю. Тимошенко. Ми з ним не згодні, ми вважаємо його політично вмотивованим. ... У Конституції ніяких обмежень щодо помилування не вказано», – відзначає С. Власенко, говорячи про законність

підстав для помилування Ю. Тимошенко. Він назвав рішення комісії з помилування «маячнею». У партії «Батьківщина» вважають, що рішення комісії з помилування є свідченням бажання Президента тримати экс-прем'єра за ґратами. Представники опозиції і надалі вимагають звільнити Ю. Тимошенко і дати їй можливість брати участь у президентських виборах. У зв'язку з цим лідери опозиції звертаються до Президента В. Януковича з наступними вимогами: негайно звільнити Ю. Тимошенко, закрити всі незаконно порушені проти неї кримінальні справи, забезпечити їй повну політичну і юридичну реабілітацію і дати можливість брати участь у президентських виборах. Заяву підписали лідери опозиційних партій А. Яценюк, О. Тягнибок та В. Кличко. Вона адресована Президенту В. Януковичу і представникам Європарламенту.

У свою чергу, віце-спікер парламенту, один з лідерів об'єднаної опозиції М. Томенко заявив, що президентські вибори без Ю. Тимошенко – це відсутність президентських виборів в Україні. Про це політик сказав під час розмови з італійськими журналістами у Римі.

Утім, як прогнозує політолог, керівник Центру прикладних політичних досліджень Пента В. Фесенко, якщо Ю. Тимошенко і звільнять, то тільки після президентських виборів 2015 р. За словами політолога, в останні дні стало ясно, що сценарій звільнення экс-прем'єра, якщо такий і відбудеться, буде відрізнятися від сценарію звільнення экс-глави МВС Ю. Луценка, оскільки комісія з помилування фактично дала негативну відповідь на прохання про її звільнення. «На мій погляд, це очікуваний сценарій. Моя думка: якщо Ю. Тимошенко і звільнять, то це відбудеться після президентських виборів 2015 р. Зараз шансів на звільнення Ю. Тимошенко більше, ніж півроку тому, але менше, ніж у випадку з Ю. Луценком», – вважає політолог. Проблема в тому, вважає В. Фесенко, що навіть з точки зору євроінтеграційних процесів звільнення Ю. Тимошенко доволі важливе, але не вирішальне. На його думку, значна частина європейських політиків все ж вважає, що якщо навіть вона залишиться у в'язниці, угоду варто підписати. Водночас на запитання журналістів, чи може Ю. Тимошенко бути звільнена за амністією, В. Фесенко відзначив, що з юридичної точки зору це питання – складніший варіант, ніж помилування.

«Суспільство починає втрачати Ю. Тимошенко з фокусу уваги, – зауважує у своєму блозі журналіст “Української правди” С. Лещенко. – Якщо до виборів вона так чи інакше щодня була в інформаційному просторі, то після обрання нового парламенту якщо про неї згадають раз на тиждень – то вже добре. Відбулася втома від Ю. Тимошенко плюс реальна втрата впливу на політику через появу нових гравців на опозиційному полі – А. Яценюк зі своєю групою підтримки, УДАР і особливо “Свобода”».

Зі свого боку, экс-прем'єр України Ю. Тимошенко в інтерв'ю швейцарській газеті *Le Temps* заявила про свою готовність балотуватися у президенти України у 2015 р. «7 грудня 2012 р. об'єднана опозиція оголосила, що вона підтримає мене як єдиного кандидата від опозиції на наступних президентських виборах. Для

мене це – велика честь і велика відповідальність. Звичайно, існують великі перешкоди. Але я завжди чинила опір тим, хто намагався відвернути мене від моїх цілей і моїх мрій про майбутнє України», – цитує її слова офіційний сайт.

Отже, після помилування экс-міністра внутрішніх справ Ю. Луценка тема «Чи вийде на волю Ю. Тимошенко?» стала на деякий час однією з провідних.

30 квітня ЄСПЛ визнав незаконність арешту Ю. Тимошенко, але не знайшов порушення прав щодо її скарги на застосування катувань. У той же час юристи та політики по-різному інтерпретували, чи встановив суд політичну мотивацію арешту. Європейські політики виступають за звільнення Ю. Тимошенко після рішення Євросуду з прав людини і на подальші реформи в Україні. Український уряд визнає, що справа Ю. Тимошенко є проблемою у відносинах України з ЄС, але одна кримінальна справа не повинна завадити підписанню угоди про асоціацію (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел інформації: Tymoshenko.UA (<http://www.tymoshenko.ua>). – 2013. – 01.05, 08.05; Подробности (<http://podrobnosti.ua>). – 2013. – 29.04, 01.05, 02.05, 03.05, 07.05, 08.05, 09.05, 10.05; РБК-Україна). – 30.04, 02.05, 07.05; LB.ua (<http://lb.ua>). – 2013. – 27.04; Українська правда (2013. – 30.04, 01.05, 02.05, 10.05; ZN.UA (<http://dt.ua>). – 2013. – 29.04, 03.05, 08.05, 10.05; Від-омости.UA (<http://vidomosti-ua>). – 2013–29.04; Телеканал ТВі (<http://tvi.ua>). – 2013. – 18.04; iPress -(<http://ipress.ua>). – 2013. – 14.01; Expres.ua (<http://expres.ua/news>). – 2013. – 23.04; Телеканал новин «2-4» (<http://24 tv.ua>). – 2013. – 29.04; Кореспондент (<http://ua.korrespondent.net>). – 2013. – 12.03).*

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

О. Єфімов, керуючий партнер, адвокат, аудитор, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного та трудового права Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана.

Між молотом і ковадлом (постоялець – готель – міліція)

На що тільки не йдуть вітчизняні готелі, аби завоювати клієнта! Постійно удосконалюють якість послуг, зручні форми оплати, запроваджують системи знижок і програми лояльності, та й взагалі прагнуть оточити своїх постояльців справжнім піклуванням. Безумовно, у цьому є цілком матеріальне підґрунтя, адже немає постояльців – немає доходу. І все ж таки можна з приємністю констатувати, що в останні роки готельний бізнес дуже виріс: і не тільки кількісно, а й у рівні обслуговування споживачів.

Але зосереджуючись на задоволенні потреб постояльців, готелі не повинні забувати про те, що вони завжди знаходяться у зоні підвищеної уваги багатьох державних органів, і, зокрема, органів МВС. У міліції відношення до постояльців

готелю зовсім інше: для неї це група осіб, що постійно оновлюється, і за якою, як то кажуть, потрібно пильно слідкувати.

От і виходить, що з одного боку, готелі повинні задовольняти бажання постояльців (іноді їх бажання зберегти інкогніто), а з іншого боку не мають права ігнорувати вимоги діючого законодавства щодо ідентифікації осіб, які в них проживають. Про ці складні відносини і піде мова у даній статті.

Коли і чому до готелю можуть завітати міліціонери

Приводів для міліцейських візитів до готелів безліч, але стимулом для написання цієї статті стала наступна ситуація.

До одного готелю прийшов слідчий районного відділу МВС і повідомив, що в ювелірному магазині, що розташований неподалік від готелю, 7 грудня 2012 р. було здійснено пограбування. Він звернувся до керівництва готелю з вимогою надати йому інформацію про всіх осіб, який проживали у готелі з четвертого по десяте грудня (їх прізвища, імена, по-батькові, адреси, номери телефонів та іншу інформацію, що міститься у анкеті проживаючого), пояснюючи це тим, що ці дані необхідні для здійснення досудового розслідування у кримінальній справі, відкритій за фактом крадіжки. У керівництва готелю одразу ж виникло запитання: а чи мають право представники органів МВС вимагати такі документи? Будемо розбиратись.

Доступ до документів і речей фізичних осіб

З 20 листопада 2012 р. набув чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (далі – КПКУ), яким врегульовано порядок тимчасового доступу до речей і документів, що ними володіє інша особа. Відповідно до ст. 159 КПКУ, такий доступ полягає в тому, що стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться речі і документи, надана можливість ознайомитися з ними, зробити копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку), у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею чи судом.

Тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді чи суду. Відповідно до ст. 3 КПКУ слідчий суддя – це суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому ст. 247 КПКУ – голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду АРК, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя.

Тобто усне прохання представників органів МВС чи їх листи, або навіть якийсь процесуальний документ слідчого, доступу до документів готелю, що містять персональні дані постояльців, не надає. Якщо ж він прийде із вище вказаною ухвалою (про доступ до анкет постояльців готелю), то такий доступ можливий. Слід звернути увагу на те, що відповідно до ст. 164 КПКУ у такій ухвалі має бути зазначено, окрім інших її реквізитів таке:

- прізвище, ім'я та по-батькові особи, якій надається право тимчасового доступу до речей та документів;
- прізвище, ім'я та по-батькові фізичної особи або найменування юридичної особи, які мають надати тимчасовий доступ до речей та документів;
- назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити речі та документи, до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ;
- строк дії ухвали, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали.

Тобто якщо слідчий пред'явить ухвалу, де готель, у якого знаходяться персональні дані постояльців, не буде названий, або ж замість анкет проживаючих в ухвалі будуть вказані назви інших документів, або ж якщо замість зазначеного в ухвалі слідчого, допуск вимагатиме інша особа у погонах, або строк дії ухвали збіг, то в готелю є всі підстави відмовити в наданні доступу до анкет постояльців.

Говорити про невиконання ухвали немає сенсу, оскільки відсутні самі умови для цього. А виконання ухвали неналежним чином (надання не тих документів, які зазначені в ухвалі, не тим особам, яким треба було б їх надати відповідно до ухвали, не тими особами, які зобов'язані ухвалою такі документи надати) є порушенням кримінального процесуального та іншого законодавства, яке позбавляє отримані таким чином докази юридичної сили. Відповідно до ст. 86 КПКУ доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПКУ. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилається суд при ухваленні судового рішення.

Персональні дані постояльців: не все так просто

Щодо інформації про постояльців готелю у даній ситуації, слід мати на увазі, що вона сама по собі не є простою і доступною інформацією. Відповідно до ст. 163 КПКУ слідчий суддя, суд може постановити ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи:

- перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи. Тобто доведе, що інформація про проживаючих у конкретному готелі міститься у документах, які зберігаються у конкретної особи;
- самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні. Це вже наскільки слідчий зможе довести, що особи, які мали намір пограбувати ювелірний магазин, приїхали у місто і поселилися у п'ятизірковому готелі, замість того, аби заховатися десь у приватному секторі;
- не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

Відповідно до п. 8 ст. 162 КПКУ до охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належать, зокрема, персональні дані особи, що знаходяться у її особистому володінні або в базі персональних даних, яка знаходиться у володільця персональних даних.

Відносини, пов'язані із захистом персональних даних під час їх обробки, регулюються Законом № 2297. Відповідно до цього Закону база персональних даних – це іменована сукупність упорядкованих персональних даних в електронній формі та/або у формі картотек персональних даних, а володільцем бази персональних даних – особа, якій законом або за згодою суб'єкта персональних даних надано право на обробку цих даних, яка затверджує мету обробки персональних даних у цій базі даних, встановлює склад цих даних та процедури їх обробки, якщо інше не визначено законом.

Отже, якщо постоялець при заповненні анкети проживаючого, поставив свій підпис під заявою про згоду надати право на обробку її персональних даних, і база персональних даних належним чином зареєстрована, то це ще більше ускладнює бажаним отримати таку інформацію від готелю. Згідно із ч. 6 ст. 163 КПКУ слідчий суддя чи суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, якщо сторона кримінального провадження, крім вказаних вище обставин, доведе також:

- можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах. Слідчий, який подає клопотання про тимчасовий допуск до документів постояльців, має у ньому вказати, що від-омості, отримані від готелю, будуть використані як докази у кримінальному процесі;

- неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів. Слідчий має довести, що інших способів доказування причетності певної особи до крадіжки в ювелірному магазині не існує.

Відповідно до ст. 165 КПКУ зазначена в ухвалі слідчого судді чи суду особа зобов'язана пред'явити особі, яка зазначена в ухвалі як володільцем речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію. Якщо готель чи його представник надасть таку інформацію і в нього не залишиться копії вказаної ухвали, він порушить вимоги Закону № 2297 і може бути притягнутий до адміністративної відповідальності. Відповідно до ст. 18839 КпАП недодержання встановленого порядку захисту персональних даних у базі персональних даних, що призвело до незаконного доступу до них, тягне за собою накладення штрафу від 300 до 1000 нмдг, тобто від 5100 до 17 тис. грн.

Крім того, якщо персональні дані постояльців з порушенням порядку доступу до них потраплять у кримінальну справу, досить високою є ймовірність спричинення шкоди особі, чії персональні дані туди незаконно потрапили, і яку залучили до участі у слідчих діях. У цьому разі можливим є

пред'явлення такою особою вимоги про відшкодування моральної чи матеріальної шкоди. І це вже не говорячи про імідж готелю...

Врешті решт слід сказати, що дана ситуація описана щодо готелів, проте вона стосується усіх, до кого приходять люди у погонах і вимагають від них інформацію поза межами процесуального законодавства, у тому числі й тоді, коли працівники міліції чи прокуратури вимагають інформацію про виплачену зарплату. Але це вже інша історія.

Н. Гудыма, президент Лиги страхових організацій України (ЛСОУ)

***Виплата по страховому полісу
начинається с добросовестности***

Люблю качественные и добрые советские мультфильмы, на которых выросло мое поколение. Взять хотя бы «Приключения капитана Врунгеля» Д. Черкасского. Смотришь его сегодня и понимаешь, что мультик с подтекстом: вроде бы детский, а многие фразы в нем рассчитаны на взрослых. О тех же гавайцах, например, или о корабле, который, как назовешь, так он и поплывет.

Не исключено, что проблемы страховой отрасли Украины начались еще тогда, когда ее так называли. На Западе, к примеру, *insuranse* означает «уверенность». А у нас корень слова «страхование» – это «страх». Да и вторая часть – «хование» – приятных ассоциаций не вызывает.

Но название – не основной фактор, негативно влияющий на имидж страхового рынка. Банкротства, проблемы с выплатами, отсутствие понятных правил работы рынка и живого интереса к нему со стороны государства, – все это не столько вина, сколько беда нашей отрасли.

«Беды» поменьше тоже ощутимо портят имидж. Недавно журналисты одного из телеканалов ради эксперимента купили у страхового агента, который продает полисы вдоль дороги, «автогражданку» с 80 % скидкой. Его они предупредили заранее, что данные о себе и своем автомобиле назвали неправильные, чтобы сэкономить. Агент ответил: «А мне все равно! Для “гаишников” страховка будет считаться действительной. Получить же компенсацию по этому полису вы все равно не сможете». Журналисты были в шоке. По сути, продавец страховок вступил с ними в преступный сговор, чтобы обмануть сотрудников ГАИ и страховую компанию.

На самом же деле агент обманывает покупателей, а покупатели обманывают сами себя. Во-первых, потому что агент, передавая страховщику второй экземпляр полиса, может указать в нем правильное место регистрации авто. Тогда покупателю могут вменить в вину мошенничество. Во-вторых, случись беда, мало не покажется никому: ни пострадавшему, ни водителю-виновнику ДТП.

Чтобы не пострадать от агента-обманщика, советую читателям во время покупки «автогражданки» обращать внимание на сумму платежа. Для

автомобилей, зарегистрированных в Киеве, она не должна быть менее 777, а в области – около 300 грн.

Мне, как и всем моим коллегам, надоели горе-агенты, называющие себя страховщиками, мешающие нормальному развитию бизнеса и подтачивающие его имидж в глазах общества. И если не убрать этих деятелей, не наказать мошенников, не изменить правил работы рынка и четко не следовать им, то высока вероятность того, что у слова «победа» в страховании, как и в мультике о капитане Врунгеле, вскоре могут быть навсегда потеряны две буквы – «п» и «о».

Недавно администрация Президента предложила нам подготовить свое видение развития рынка. Мы работаем над предложениями, надеюсь, что именно в этот раз найдем понимание в «верхах», и это поможет отрасли подняться, улучшить свой имидж. Если у вас есть на этот счет хорошие идеи, – пишите, звоните, приходите! Ничего нового не скажу, но это – правда: только объединив усилия, страховщики и страхователи смогут, как говорит капитан Врунгель, всех крокодилов отправить за борт.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА ^{4}*

Блог на сайті «habrahabr.ru»

Про автора: djkbraz

В Госкомпредпринимательство от МВД «втихоря» поступил очередной законопроект, которым внесением изменений в 39 статью Закона «О телекоммуникации» делает операторов телекоммуникации и провайдеров Интернета «младшими помощниками».

Большинству известно о том, что все операторы и провайдеры должны «следить» за своими абонентами в плане кто когда куда зашел, и по требованию суда или запроса от оперативников предоставлять. Оказалось, что этого мало, и в придачу решили, что им нужно знать всю информацию о абоненте и предлагают внести в законопроект следующие нормы:

Статья 39. Обязанности операторов и провайдеров телекоммуникаций

4. Операторы телекоммуникаций обязаны за собственные средства устанавливать на своих телекоммуникационных сетях технические средства, необходимые для осуществления уполномоченными органами оперативно-розыскных мероприятий, проведение негласных следственных (розыскных) действий и обеспечения временного доступа к вещам и документам, которые содержат информацию о связи, абоненте, предоставлении телекоммуникационных услуг, в том числе получение услуг, их длительности, содержания, маршрутов передачи и т. д., и обеспечивать функционирование этих технических средств, а также в пределах своих полномочий содействовать проведению оперативно-

^{4*} Збережено стиль і граматику оригіналу

розыскных мероприятий, негласных следственных (розыскных) действий и временном доступе к указанной информации с использованием информационно-телекоммуникационных систем и недопущению разглашения организационных и тактических приемов их проведения. Операторы телекоммуникаций обязаны обеспечить защиту указанных технических средств от несанкционированного доступа.

Для операторов и провайдеров это означает что их может ждать не детские затраты на оборудование, персонал, защиту оборудования от несанкционированного доступа, обучение персонала, охрану. Это дополнительный рычаг влияния со стороны контролирующих органов, очередной повод для участкового прийти и что-то проверить, за очередной «висяк» будет виновен оператор который что-то там не так сделал. Молчу уже о постоянных запросах от непонятно кого непонятно зачем.

Для абонентов еще больше радости так как кроме того куда вы зашли, теперь хотят писать то что вы скачали, что просмотрели, что написали. Не дай боже вам написать что-то плохое против властей, даже не думайте загрузить фотографию которая унижает честь и достоинство чиновника. Вы вчера смотрели фильм онлайн и не заплатили? Вы скачали музыку? Вы используете торрент? Да вы не гражданин, вы уголовник, и вы за это ответите. Отвечать надо, но ответит опять горстка «избранных». Молчу уже о конфиденциальных данных, их уже нет так как они уже где-то хранятся, и мы понимаем что в наших реалиях это то же, что и просто их кому-то сообщить, хоть и по секрету.

Удивляет даже не сам факт такого мероприятия, а то что подобный вопрос не выносят на публику, в тихаря без согласованием с общественностью и организациями которые представляют этот сегмент рынка.

Р. С. Насколько мы понимаем – они хотят протолкнуть это как нерегуляторный акт. Поэтому его нигде не опубликовали. На сколько известно в НКРСИ этот законопроект не прислали (*МВД Украины планирует следить за интернетом за счет операторов и провайдеров Интернета // habrahabr.ru (http://habrahabr.ru/post/180313). – 2013. – 20.05).*

Блог на сайті «Коммерсантъ Украина»

Про автора: О. Радчук

Суд не нашел оснований для наказания народных депутатов за блокирование работы Рады

Блокирование работы Верховной рады народными депутатами не подпадает под действие Кодекса об административных правонарушениях, считает Голосеевский районный суд Киева. Суд отказался рассматривать соответствующий иск к лидерам оппозиционных фракций. Эксперты полагают,

что привлечь народных депутатов к ответственности за блокирование трибуны невозможно.

О подробностях заседания «Ъ» рассказал представитель главы фракции УДАР в суде адвокат Владимир Бондаренко. По его словам, на заседании присутствовали представители ответчиков, а также сам истец. «Госпожа Иванова выступила с заявлением, в котором настаивала на том, что народные депутаты нарушили ее права тем, что заблокировали работу Верховной рады, – сообщил «Ъ» господин Бондаренко. – Она считает, что, поскольку ее права нарушили народные депутаты, дело должно быть рассмотрено в ходе административного судопроизводства».

После того как судьи выслушали аргументы истца, представители лидеров оппозиционных фракций заявили ходатайство о закрытии дела на основании того, что блокирование трибуны было формой гражданского сопротивления, а не реализацией управленческих функций. По словам другого представителя главы УДАРа в суде Виталия Плукара, в своем решении судьи удовлетворили ходатайство стороны ответчиков. «Во время блокирования президиума Верховной рады Виталий Кличко, Арсений Яценюк и Олег Тягнибок не выполняли управленческих функций государственных чиновников, а в сессионном зале в это время проходила акция гражданского неповиновения и несогласия с политикой действующего режима», – цитируют господина Плукара в пресс-службе партии УДАР.

Госпожа Иванова не сообщила о своих дальнейших планах в отношении привлечения народных депутатов к ответственности. «Теперь она может подать новый иск в суд по гражданским делам, если захочет продолжать этот процесс», – предположил В. Бондаренко. В свою очередь народный депутат В. Карпунцов (УДАР) рассказал «Ъ», что в оппозиции ожидали различных вариантов развития событий в ходе данного судебного процесса. «В самом иске не было представлено достаточно оснований для дальнейшего рассмотрения дела и доказательств вины депутатов, он не был серьезно подготовлен с юридической точки зрения, – считает господин Карпунцов. – Однако иск гражданки В. Ивановой власть могла использовать в своих целях».

По мнению народного депутата предыдущих созывов, президента Института избирательного права Юрия Ключковского, с юридической точки зрения иск госпожи Ивановой не имеет дальнейших перспектив ни в процессе административного, ни в ходе гражданского судопроизводства. «Нарушение прав гражданина в связи с блокированием работы Верховной рады народными депутатами не может стать предметом административного иска, поскольку доказать конкретное нарушение прав в данном случае невозможно, – заявил «Ъ» господин Ключковский. – А предмета для производства гражданского иска в таком случае вообще нет, ведь здесь нет гражданских правоотношений» (*Закон на них нет // Коммерсантъ Украина (<http://www.kommersant.ua/doc/2186550>). – 2013. – 13.05*).

Блог на сайті «trust.ua»

Страна развивается в неправильном направлении

Сторонников того, что в Украине события развиваются должным образом, становится все меньше. Причина – наиболее острые проблемы, стоящие перед страной, среди которых низкие зарплаты и пенсии, проблемы в экономике, рост цен, высокий уровень безработицы и коррупции, плохая медицина.

Две трети жителей Украины считают, что события в стране развиваются в неправильном направлении. Согласно результатам последнего соцопроса Центра Разумкова, такого мнения придерживается 65,7 % респондентов.

В правильности развития ситуации в Украине уверен только каждый шестой – 16,8 %. Затруднились с ответом 17,5 % опрошенных.

Проект изменений в Конституцию направили в Венецианскую комиссию.

По мнению граждан, наиболее острые, первоочередные проблемы, стоящие перед страной, – это низкие зарплаты и пенсии (68,4 %), проблемы развития экономики (61,6 %), безработица (58,6 %), рост цен (46,2 %), высокий уровень коррупции (36,4 %), низкое качество медицинского обслуживания (32,7 %).

Среди других значимых проблем респонденты отмечали неэффективность действий власти, ее неспособность проводить реформы, плохое состояние коммунального хозяйства, дорог и в целом инфраструктуры, жилищные проблемы, проблемы судебной системы, произвол сотрудников правоохранительных органов.

Опрос проведен социологической службой Центра Разумкова с 20 по 25 апреля. Опрошено 2010 респондентов старше 18 лет во всех регионах Украины. Теоретическая погрешность выборки не превышает 2,3 %.

Отметим также, что только 4,1 % украинцев главной причиной сложной социально-экономической ситуации в Украине считают несовершенство действующей Конституции.

Подавляющее большинство граждан видят главную проблему страны в ненадлежащей деятельности власти.

Украина заняла третье место в Европе по коррупции в би знесе.

В частности, по данным соцопроса Центра Разумкова, 31,3 % опрошенных главной причиной сложной социально-экономической и политической ситуации в Украине назвали высокий уровень коррупции.

18,2 % видят корень всех проблем в превалировании у руководства государства личных интересов над общественными. 14,4 % отмечают игнорирование представителями власти Конституции и законов Украины.

13,3 % указывают на неэффективное управление государством из за некомпетентности его руководства.

Вместе с тем, 7,4 % не считают социально-экономическую и политическую ситуацию в Украине сложной. 11,3 % не смогли ответить на вопрос или выбрали другой вариант.

«Закономерно, что у граждан сформировался устойчивый образ Конституции как объекта неэффективных экспериментов, каждый из которых приводит к ухудшению ситуации в государстве. Поэтому опасения, что очередная смена Конституции в условиях низкого уровня доверия к власти может сопровождаться общественно-политическими осложнениями или обусловить их, не являются безосновательными», – отметил научный консультант Центра Разумкова Николай Мельник (*trust.ua* (<http://www.trust.ua/news/79673-strana-razvivaetsya-v-nepravilnom-napravlenii--mnenie-ukraincev.html>)). – 2013. – 20.05).

Блог на сайті «diac.ru»

Он-лайн касса в Армении и на Украине. Проблемы и их решения.

В череде новаторских схем реформа в отрасли торговли – внедрение в 2013 г. расчетно-кассовых аппаратов с электронной контрольной лентой.

В принципе, создается впечатление, что внедрение расчетнокассовых аппаратов с электронной контрольной лентой на данном этапе представляется в целом вполне прогрессивным шагом. Предпринимателей беспокоит, что информация о каждой их торговой операции будет находиться под контролем налоговой. Но фактически это происходит и сейчас. И если налоговая сегодня едва справляется с ежемесячной отчетностью, то уж контролировать в режиме онлайн продажи – дело нереальное. Эти сведения нужны для постаудита, какой-либо коммерческой тайны они сами по себе не представляют. Если из налоговой захотят слить информацию конкурентам, то электронная лента кассового аппарата явно не будет приоритетом.

Однако во всей этой чудесной схеме есть и другая информация, которую также важно донести до налогоплательщиков. ZN.UA отослало запрос организаторам и распорядителям кассовой реформы – в Нац-банк Украины. И на целый ряд вопросов в течение недели НБУ ответить так и не смог. Не нашел времени для комментариев ни один чиновник Нацбанка. Итак, вот вопросы, на которые мы не получили ответов в ведомстве г-на Соркина.

1. Когда был проведен тендер на разработку проекта внедрения ККА с электронной лентой? Почему это мероприятие прошло непублично? Почему к участию в тендере не были допущены зарубежные компании, что могло бы снизить стоимость проекта?

2. Какая компания получила право на разработку и внедрение программного обеспечения, на обслуживание серверов? Сколько будет стоить государству создание этой системы и техническая поддержка ежегодно?

3. Какова роль компаний «Интерплат» и «Укркарт» в проекте, кто является их собственниками?

4. Во сколько будет ежемесячно обходиться предпринимателям обслуживание ККА с электронной лентой?

5. Как будут расщепляться платежи? Какова доля частной компании – владельца интеллектуальных прав, какова доля провайдеров, обеспечивающих связь?

6. Какие компании будут определены как эксклюзивные провайдеры новой системы? Если да, то почему, на каком основании будут проводиться тендеры по предоставлению услуг связи?

Частичный и весьма неполный ответ мы получили на второй и третий вопросы.

«Станом на поточну дату статус інформаційного еквайра згідно з рішенням ради Платіжної організації НСМЕП (протокол №202/2012 від 23 листопада 2012 р.) надано двом учасникам НСМЕП: АТ «Українська національна розрахункова картка» та ТОВ «ІНТЕРПЛАТ», які задовольнили відповідним вимогам Наказу і є самостійними учасниками господарської діяльності. Інформацію про учасників НСМЕП можна отримати на офіційному сайті Національного банку України за посиланням: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=47078&cat_id=464».

А по всем остальным вопросам НБУ порекомендовал обратиться в... Министерство по доходам и сбо-рам! Что более чем странно, раз уж НСМЭП контролируется Нацбанком.

...ZN.UA предлагает Национальному банку немедленно раскрыть общественности все детали проекта внедрения электронной кассовой ленты. А контролирующим органам – проверить законность и обоснованность процедуры определения технического эквайра, а также запланированных расценок на эксплуатацию новых кассовых аппаратов.

Кассовая реформа в Армении: цели казенные и частные

Хачик Севунц: Как известно, Комитет государственных доходов РА установил новые технические требования к контрольно-кассовым аппаратам (ККА), используемым плательщиками НДС. На состоявшемся 8 ноября заседании правительства сроки обязательного приобретения крупными хозяйствующими субъектами ККА нового поколения были продлены – до 1 июля

2013 г. вместо предусмотренного ранее срока 1 января 2013 г. Остальные хозсубъекты должны будут обзавестись новыми кассовыми аппаратами до 1 января 2015 г. Новость о внедрении новых ККА была воспринята неоднозначно. Около 60 тысяч активных налогоплательщиков будут вынуждены распрощаться со своими старыми машинами и обзавестись новыми стоимостью от 65 до 180 тыс. драмов. Решение об установлении новых требований к ККА было принято на заседании кабинета министров 18 октября с.г. Как заявил глава Комитета

госдоходов Гагик Хачатрян, новые кассовые аппараты должны иметь высокую степень защиты фискальных данных, водонепроницаемое запоминающее устройство, возможность подключения к Интернету и передачи данных с помощью SIM карты и каналов 3 G и GPRS, возможность кодирования и т.д. В результате реализации данного решения правительства вышеупомянутые 60 тыс. хозсубъектов станут абонентами телекоммуникационной компании USOM. И так, уже с 2013 г. пользователи контрольно-кассовых аппаратов в обязательном порядке будут передавать в фискальный орган посредством новых ККА ежедневные данные о своем налично-денежном обороте. Новые аппараты, как мы отметили выше, сначала будут установлены у плательщиков НДС – согласно действующему законодательству, это хозсубъекты, доход которых превышает 100 млн драмов в год Их у нас в республике 1100, число используемых ими ККА составляет 8400. Закон РА «О применении контрольно-кассовых аппаратов» вступил в силу с 1 января 2005 г. и с тех пор не раз претерпевал изменения – согласно последним, организации, зарегистрированные в госреестре с 1 марта 2011 г., обязаны использовать кассовые аппараты, оснащенные модемом GSM. И вот, спустя небольшой отрезок времени, возникла необходимость заменить их на новые. Между тем есть мнение, что вся эта история с внедрением контрольно-кассовых аппаратов нового поколения – не что иное, как попытка создать в этой сфере монополию на ввоз и реализацию новых ККА. Как заявил на заседании правительства 8 ноября заместитель начальника Комитета государственных доходов Вахтанг Мирумян, будет создан орган по сертификации расчетно-кассовых аппаратов. Государственная некоммерческая организация «Бюро по внедрению контрольно-кассовых аппаратов» при Комитете госдоходов, в совет правления которого войдут представители фискальных органов и Минфина, будет контролировать внедрение аппаратов, а также сертифицировать сами аппараты и их программное обеспечение. Бюро, являясь органом по контролю хозяйствующих субъектов, получит также право конкурировать с ними, импортируя и продавая аппараты. Импортом и реализацией контрольно-кассовых аппаратов ныне занимаются 6 компаний. Конкуренция здесь довольно высокая, и основные доходы этих компаний образуются за счет обслуживания ККА, а не их импорта и продажи. Фактически эти 6 компаний будут вытеснены с рынка одной государственной, и кто ее будет контролировать – не очень понятно. Данное обстоятельство вызывает серьезную обеспокоенность у специалистов, равно как и решение кабинета заменить действующие в республике ККА на новые. Главная цель внедрения контрольно-кассовых аппаратов нового поколения – обеспечение безопасности налогово-бюджетных данных и четкая фиксация объемов реализации товаров. Но, по мнению многих специалистов, эту задачу можно было решить, не меняя действующие ныне контрольно-кассовые аппараты на новые и приспособив их к новым требованиям, в частности, обеспечив механизм защиты памяти фискальных данных. Благо все импортированные после 2008г. кассовые машины имеют возможность системы GPRS. Очевидно,

что внедрение новых кассовых аппаратов и фактическая монополия на их импорт, реализацию и обслуживание вызовут ряд новых социально-экономических проблем. Лишатся работы десятки людей, ныне занимающихся экспортом, продажей и обслуживанием ККА. А ведь многие из них являются единственными кормильцами своих семей. С проблемами столкнутся и сами предприниматели. Помните, какой шум поднялся в свое время в связи с решением правительства об обязательном использовании хозсубъектами контрольно-кассовых аппаратов? Представители малого бизнеса, будучи не в состоянии приобрести ККА, устраивали акции протеста у здания правительства. Дела у многих из них в последние месяцы вряд ли продвинулись в лучшую сторону, и расходы на приобретение новой кассовой машины, стоимость которой сопоставима с месячной прибылью многих мелких предпринимателей, могут стать непосильными для них. Утверждение монополии в этой сфере и бесконтрольность чреваты целым рядом негативных последствий. Правительство получит дополнительную возможность пополнять бюджет всевозможными штрафами. Дело в том, что данные контрольно-кассовых аппаратов ежедневно передаются на сервер Комитета госдоходов – с точностью до секунды, а с сервером постоянно бывают проблемы. Между тем обратной связи с сервером Комитета госдоходов нет. Налогоплательщики часто негодуют по поводу того, что комитет штрафует их за то, что не получил данные. Но человек может и не знать, что система передачи данных дала сбой, а его штрафуют – в соответствии с законом о применении контрольно-кассовых аппаратов. Если данные не были переданы или по каким-то причинам не дошли до сервера – виновен налогоплательщик. Только в случае нарушения интернет-связи он не несет ответственности. Вполне обоснованы также опасения в том, что ремонт контрольно-кассовых машин нового поколения в случае, если они выйдут из строя, обойдется в копейку – тогда как ныне они ремонтируются бесплатно или по себестоимости. Все это в итоге может привести к тому, что многие налогоплательщики просто не выдержат эти «реформы» и вынужденно закроют свой бизнес. Или, скажем, попытаются возместить эти расходы за счет потребителей. К слову сказать, не исключается, что Комитет госдоходов изыщет новые сферы для внедрения контрольно-кассовых аппаратов. Скажем, вынудит обзавестись последними водителей маршруток. Подобные абсурдные решения в прошлом уже были. В свое время был поднят немалый шум в связи с решением разместить контрольно-кассовые аппараты в юридических конторах. Адвокаты заявляли, что данное решение попирает права – как их собственные, так и граждан, которые, согласно действующему законодательству, помимо платных услуг получали и бесплатную юридическую консультацию. Говорить о том, что правительству удалось добиться существенных успехов в борьбе с тенью после внедрения системы обязательного использования хозсубъектами контрольно-кассовых аппаратов, увы, не приходится. Государство с января 2009 г. затеяло лотерейный розыгрыш кассовых чеков под лозунгом «Выигрываешь ты – выигрывает государство», но и эта затея

желаемого эффекта не возымела. Впрочем, мы, граждане, давно уже привыкли к тому, что правительство, иницируя ту или иную программу, не просчитывает заранее все возможные риски, а потом вынужденно начинает всячески перекраивать ее – естественно, за счет налогоплательщиков.

Комментарии:

DVS 20.05.201314:03

Показательно, что в обеих странах не упраздняется (скорее – наоборот) наличие защищенной памяти в ККТ. Кассу не кастрируют, она остается кассой, добавляют лишь функционал обмена данными.

MOTOR 20.05.201314:06

А как же? Ведь речь там не идет об онлайн. Речь об электронной контрольной ленте, отправляемой в адрес налогового органа при закрытии смены. А это уже совсем другой коленкор.

DVS 20.05.201314:21

Вообще-то я скорее про аппаратную часть, про то что у них речь идет про ККТ с модемом, а не про модем с принтером и кнопками, а это совершенно разные вещи.

способ обмена данными вопрос немного другой, ОФФлайн (на защищенной кассе) с передачей данных сеансово, при закрытии смены или т.п. – наиболее реальный вариант, снимающий большинство вопросов.

blok 20.05.201315:00

Так ведь это именно потому, что написал МОТОР. Т.е. тех. решение делается под орг. задачу. А она – другая (*diac.ru* (<http://diac.ru/blog/?p=1467>). – 2013. – 20.05).

Блог на сайті «strakhovka.net»

Про автора: vitaliy_dunaev

Потеряли полис ОСАГО, не беда!

Продолжаем разбирать ситуации связанные с автогражданкой и отвечать на часто задаваемые вопросы страхователей. В данной статье разберем ситуацию когда клиент (страхователь) теряет полис ОСАГО. Так ли это страшно и может ли это быть причиной отказа в выплате.

Ранее мы разобрали ситуацию : Что делать с полисом Осаго при продаже авто, в этой публикации я мы рассмотрим юридические основания, подтверждающие неправомерность отказов при потере полисов Осаго, а так же дам рекомендации о том, как поступать в подобных ситуациях.

Сразу сообщу, что утеря страхователем полиса ОСАГО не может быть основанием для отказа в выплате.

Случаи, когда страховая компания может отказаться возмещать ущерб перечислены в ст. 32 Закона Украины «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». Утеря страхового полиса (договора страхования) не предусмотрена в качестве основания для отказа в выплате.

Тем не менее, прежде чем продолжить отстаивать свои права, следует оформить дубликат страхового полиса.

Ситуация, при которой водитель теряет свой экземпляр договора (полиса) ОСАГО предусмотрена п. 4 ст. 17 Закона Украины «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

«17.4. У разі втрати страхового поліса страховик зобов'язаний протягом семи календарних днів безкоштовно видати дублікат цього поліса на підставі заяви страхувальника. У разі втрати дубліката умови його повторної видачі визначаються договором».

Таким образом, очевидно, что даже если оригинал договора утерян, страховая компания обязана выдать дубликат после подачи соответствующего заявления.

Всем, кто оказался в ситуации когда страховая компания отказывает Вам в выплате по причине утери полиса ОСАГО:

1. Написать заявление о выдаче дубликата страхового полиса и зарегистрировать его в страховой компании. Важно приложить к этому заявлению копии платежных документов, подтверждающих оплату услуг страховой компании согласно договору страхования. Таким образом, Вы подтвердите существование правовых отношений между Вами и страховой компанией.

2. После выдачи дубликата страхового полиса повторно обратиться в страховую компанию с заявлением о выплате компенсации.

3. Если страховая компания откажется выдавать дубликат полиса, следует направить жалобы в МТСБУ (ведет учет полисов) и в Держфинпослуг.

4. Очень важно фиксировать все этапы своего общения со страховой компанией: сохранять копии всех писем, требовать от сотрудников компании ставить на Ваш экземпляр входящий номер письма, дату вручения и подпись сотрудника, который принял письмо. Это поможет Вам в том случае, если придется обратиться в суд за защитой своих интересов (*strakhovka.net* (<http://strakhovka.net/faq-poteryali-polis-osago-ne-beda>). – 2013. – 14.05).

Блог Олеся Бузини на сайті «СЕГОДНЯ»

Всем раздать оружие!

Снова всплыла идея разрешить свободную продажу так называемого травматического оружия – то есть, переделанных под резиновую пулю пистолетов и револьверов.

Законопроект вышел из недр МВД. Оно и понятно – чем-то же торговать надо во время кризиса. Квартиры народ не берет – нет денег. На одежде экономит. На машинах – тоже. Но инстинкт самосохранения не дремлет никогда. Разве не хочется нашему человеку вооружиться до зубов и с чувством полной безопасности ходить по темным улицам и глухим переулкам? Да это же мечта каждого подростка! Вот он идет под ручку с девушкой. А из за угла – хулиганы.

Выхватывает свой надежный «парабеллум» (в переводе, «готовься к войне») и разгоняет толпу нападающих, увеличивая свои шансы в глазах любимой. Так это выглядит в теории. На практике же свободная продажа резинострелов совершеннолетним гражданам без ограничений в наших условиях приведет, как минимум, к массовому травматизму. У каждого ли дома имеется сейф, куда можно положить пистолет, чтобы до него не добрались дети? Не захочется ли кому-то выстрелить спяну? Причем, не в нападающего, а в самого себя, забавляясь новой «игрушкой»? И не начнется ли стрельба там, где сегодня в ход идут просто кулаки? Резинострелы – отнюдь не безобидное оружие. Им можно не только остановить, но вблизи и убить – самому же подвергаясь опасности сесть потом в тюрьму за превышение мер самообороны. Школьник, прихвативший из дому папино оружие, чтобы решить проблемы с одноклассниками, станет таким же маленьким кошмаром, как и регулярные кровопускания в Америке, где никто не способен обеспечить надежный контроль над домашними арсеналами. Нужно вооружаться не «пушкой», а благожелательностью. Она защищает надежнее.

Я понимаю, что оружейное лобби тоже сегодня испытывает трудности. Все, кто имели право купить «травматику», уже им воспользовались. А ведь старых наганов со складов переделали под резиновый патрон немерено! Рынок хочется расширять. А я бы сузил. Для безопасности. В целях снижения массового травматизма (*Сегодня* (<http://www.segodnya.ua/blogs/olesbuzinablog/Blog-Olesya-Buziny-Vsem-razdat-oruzhie-436026.html>). – 2013. – 16.05).

Блог на сайті «Ubr.ua»

Про автора: М. Ортинская

Интеллектуальная безопасность компании. Работа над ошибками. Часть 1, 2.

Часть 1.

Каждая компания задумывается о своей безопасности – физической, финансовой и даже информационной. Но вот об интеллектуальной безопасности задумываются немногие, что зачастую отображает отношение к интеллектуальной собственности в целом. Целью данного поста является показать на примерах что такое интеллектуальная безопасность и как забота о ней может помочь собственнику компании. Каждая компания задумывается о своей безопасности – физической, финансовой и даже информационной. Но вот об интеллектуальной безопасности задумываются немногие, что зачастую отображает отношение к интеллектуальной собственности в целом. Целью данного поста является показать на примерах что такое интеллектуальная безопасность и как забота о ней может помочь собственнику компании.

Пример №1. Компания разработчик программного обеспечения заключила договор с производственной компанией о разработке ПО и передаче всех

имущественных прав на него. Заключив такой договор компания разработчик наняла программистов, но вот в трудовом договоре забыла прописать положение о передаче всех имущественных прав. Сотрудник Иванов И., разработав один из ключевых модулей, решает уволиться и получить авторское вознаграждение за разработку такого модуля. Работодатель конечно же отказывается, аргументируя тем, что работник получал за свою работу заработную плату. К тому же авторские права работодатель не передавал никому из своих сотрудников. Обиженный сотрудник отправляет претензию о нарушении его авторских прав уже клиенту – производственной компании... Далее события могут развиваться по нескольким сценариям, но сам факт обращения бывшего сотрудника к клиенту с претензией показывает неготовность, ненадежность данного разработчика ПО. Анализ ситуации: Согласно ст. 429 ГК Украины имущественные права интеллектуальной собственности на объект, созданный в связи с исполнением трудового договора, принадлежат работнику, который создал этот объект, и юридическому или физическому лицу, у которого он работает, совместно, если другое не установлено договором. Поэтому всегда заключайте договора с сотрудниками о передаче всех имущественных прав работодателю. Данные положения могут быть включены как в трудовой договор, так и в отдельный договор о передаче имущественных прав. Более того, кроме общего договора приказами или другой документацией фиксируйте задания сотрудника на разработку того или иного решения, а также факт его создания. Ведь в противном случае сотрудник может сказать что та или иная разработка была создана им не в связи с исполнением трудового договора. Кстати, данная рекомендация важна не только для найма программистов, а и других сотрудников – дизайнеров, журналистов, рерайтеров, копирайтеров, редакторов, создателей баз данных, художников и многих других.

Часть 2.

Мы продолжаем разбирать ошибки компаний, которые недооценили значимость интеллектуальной безопасности. И поплатились за это... Мы продолжаем разбирать ошибки компаний, которые недооценили значимость интеллектуальной безопасности. И поплатились за это...

Пример № 2. Создается компания «Одуванчик». Ее собственники уделяют должное внимание названию под которым будет выпускаться продукт, ведь как лодку назовешь, так она и поплывет. Потом вкладываются ресурсы в продвижение этого названия, и в тот момент когда название продукта становится популярным, компания получает претензию о нарушении прав на торговую марку. Как оказывается, пока они раскручивали название, другая компания уже его зарегистрировала. Новоиспеченный владелец ТМ не ограничивается претензией, а обращается в правоохранительные органы для защиты своих прав, и продукция с указанной ТМ, которая уже считается контрафактной, изымается со всех торговых точек.

Анализ ситуации: не смотря на то что компания первая начала использовать данное название, именно владельцу торговой марки принадлежит право ее

использовать, а также исключительное право запрещать и разрешать такое использование. Конечно, «Одуванчик» может пытаться признать недействительным свидетельство на ТМ, но это занимает время, а если продукт скоропортящийся, то его уже не спасти. Есть и другой выход для «Одуванчика» – заявить так называемое право преждепользования, но и тут есть свои недостатки, включая временные.

Кажется, что о своевременной регистрации торговой марки знают все. Но знать и делать – две большие разницы. И с каждым годом таких компании которые «забывают» зарегистрировать свою торговую марку не уменьшается.

Пример № 3. Компания «Одуванчик» знает не только о важности своевременной регистрации торговой марки, а и о том, что права на торговую марку действуют с даты подачи заявки. Не найдя в Интернете название продукта, решает обойтись без официального поиска на тождество и сходство, и подает заявку на регистрацию ТМ. Планируя активно развиваться, компания вкладывает ресурсы в раскрутку названия, печатает этикетки, рекламные материалы, заказывает бигборды, рекламу на ТВ. Через некоторое время оказывается, что такая торговая марка для тех же товаров давно зарегистрирована. Кроме нарушения прав на ТМ и необходимости урегулировать вопрос с собственником ТМ, все усилия, включая полиграфию, ролик, услуги рекламным агентствам сводятся на нет. Сэкономив 1000 грн на поиск компания может потерять миллионы.

Анализ ситуации: законодательством Украины определены основания для отказа в регистрации торговой марки. Одним из самых частых является ранее зарегистрированная или поданная такая же или схожая ТМ для тех же или однородных товаров или услуг. Поэтому подавая заявку на регистрацию, кроме поиска в Интернет, справочниках, не забудьте провести поиск по поданным и зарегистрированным торговым маркам.

Продолжение следует... (*Ubr.ua* (<http://blog.ubr.ua/pravo/ntellektualnaia-bezopasnost-kompanii-abota-nad-oshibkami-ast-1-5545>). – 2013. – 14.05); (<http://blog.ubr.ua/pravo/ntellektualnaia-bezopasnost-kompanii-abota-nad-oshibkami-ast-2-5615>). – 2013. – 20.05).

Блог на сайті «azattyq.org»

Про автора: А. Вальсамаки

Демократы Украины обеспокоены тем, что Закон «О всеукраинском референдуме» может способствовать продлению правления президентской Партии регионов.

В Украине есть мнение, что президенту страны Виктору Януковичу определенно грозит поражение на президентских выборах 2015 г. Его оппоненты полагают, что фальсификации результатов выборов могут дать преимущество только от трех до четырех процентов. Изменение Конституции в парламенте

требует двух третей голосов, которых правящая Партия регионов не имеет и иметь, скорее всего, не будет, пишет Александр Мотыль.

По его мнению, власти могут прибегнуть к изменению Конституции страны путем референдума, Закон о котором был подписан Президентом Януковичем в ноябре 2012 года.

При одном варианте развития событий, по предположению автора, Партия регионов подготовит серию двусмысленно сформулированных изменений в Конституцию, а затем представит на голосование. Она попросит людей одобрить преобразование парламента в так называемое охвостье легитимного парламента, избираемого только в мажоритарных округах, и замену двух туров голосования за президента одним, пишет Мотыль. По этой его версии, массы проголосуют «за», Конституция будет изменена, Партия регионов «купит» все места в парламенте и Янукович будет править вечно.

«Это будет конец демократии в Украине, поскольку сам закон о референдуме сформулирован таким образом, что только власть может осуществлять контроль и подсчитывать голоса», – считает по этому поводу глава фонда «Демократическая инициатива» Ирина Бекешкина.

Это будет конец демократии в Украине.

По мнению автора статьи, любой референдум, инициированный Партией регионов во имя продления своего правления, может стать палкой о двух концах. Люди и вправду могут оказаться покорными, на что и надеются «Регионалы», а могут и не быть таковыми, пишет автор. В конце концов, все будут знать, что референдум станет уловкой Януковича и его сторонников, чтобы закрепиться при власти на неопределенный срок. Автор статьи в World Affairs считает Януковича чрезвычайно непопулярным, а электоральную базу «Регионалов» в Донбассе слабеющей.

Как предполагает Александр Мотыль, перед лицом решающего боя демократы Украины могут согласовать единую кандидатуру и Янукович, возможно, даже проиграет, если будет иметь нескольких соперников.

– И даже если представить, что украинцы сделают выбор в пользу «самопорабощения» при преимуществе небольшого большинства, результатом станет пощечина другой половине населения Украины, рост радикализации и поляризации и, возможно, насилие, – пишет Александр Мотыль.

По мнению автора, если бы популярность и доверие к Януковичу были бы высокими, то никакой необходимости в референдуме вообще бы не было. Депутаты из Партии регионов и Коммунистической партии в здании Верховной рады. 4 апреля 2013 г. существовало.

При другом варианте развития событий, если референдум не пройдет, нелегитимность Януковича будет подкреплена и ему придется выбирать между признанием результатов (и, таким образом, проиграть в 2015 году) или осуществлением иной формы военного положения. Последнее автор считает невозможным, а первое – неприемлемым.

По предположениям Александра Мотыля, оппозиция может воспользоваться пунктом 6 статьи 5 закона «О всеукраинском референдуме», касающегося созыва референдума народом. Таким образом демократы тоже могут сыграть в свою игру на референдуме.

– Демократы могли бы легко собрать три миллиона подписей в двух третях областей Украины и с чуть большими усилиями 100 тысяч подписей во всех областях, – пишет Александр Мотыль на сайте жур-нала World Affairs.

Он предполагает, что если Партия регионов решится на референдум, то откроет «ящик Пандоры» и путь к собственному падению (***В Украине опасаются, что референдум продлит власть Януковича // azattyq.org (http://rus.azattyq.org/content/ukraine-referendum-president-yanukovich/24986635.html). – 2013. – 15.05).***

Блог на сайті «Корреспондент.net»

Про автора: О. Бутенко, глава ради директорів компанії «EIG Engineering»

Российский газ перестает быть инструментом политического давления на Европу... но не на Украину

В середине апреля произошло событие, которому, на мой взгляд, несправедливо не уделили должного внимания. 13 мая премьер-министр РФ Дмитрий Медведев подписал постановление о развитии альтернативных видов топлива, в том числе газомоторного. А днем позже президент РФ Владимир Путин выступил с заявлением о том, что перевод транспорта на сжиженный природный газ нужно ускорить. Чтобы повысить спрос на автомобили с газобаллонным оборудованием, в России намерены увеличить мощности по сжижению газа, расширить сеть АГЗС и использовать систему специальных льгот для «газифицированных» автовладельцев. Для начала же планируется перевести на газомоторное топливо не менее 50 % общественного и коммунального транспорта в крупных городах.

Только на первый взгляд этот факт достаточно тривиален – в конце концов, Россия занимает в мире скромное 20-е место по количеству автомобилей с установленным газобаллонным оборудованием. Но время для моторной «газификации» выбрано, скажем прямо, не самое удачное. Из-за удешевления нефти цены на традиционное топливо в РФ установились более чем лояльные – сейчас, например, литр высокооктанового А-95 на российских заправках предлагается в среднем по \$1. Настолько низких цен нет ни в Европе, ни в Украине (дешевле – разве что в Белоруссии). В таких условиях убедить кого-либо модернизировать автомобиль «под газ» можно только очень существенными льготами. Возникает вопрос: почему вдруг возникла срочная необходимость вкладывать громадные средства в эту программу?

А ответ на него нужно искать не в самой России, а за ее пределами – в Европе и ее курсе на всемерное развитие использования возобновляемых источников энергии (ВИЭ). Альтернативная энергетика в Евростране из дорогой «игрушки» превратилась в реальность, которая беспощадно постучала в двери «Газпрома». Уже к 2020 г. доля ВИЭ в общем энергобалансе будет составлять 20 %. Но это – с учетом наименее развитых новых членов Европейского Союза. Развитые европейские страны с большим населением (которые и являются наиболее выгодными для РФ покупателями природного газа) уже сейчас достигли 20 %-ного рубежа. А в целом, европейская Энергетическая стратегия предполагает, что к 2050 г. доля альтернативной энергетики должна составить не менее 70 %. Результат – постоянное снижение потребления газа за счет замещения его «зеленой» энергетикой. А сам газ из инструмента политического давления превращается в обычный товар, подверженный колебаниям спроса.

Впрочем, одна особенность у него остается – газ «хорош» при балансе спроса и возможностей добывающего сектора экономики. Но при падающем спросе начинаются большие проблемы. Газовым месторождениям нельзя сказать «стой, раз-два!» – на их остановку и консервацию нужны месяцы и миллиардные инвестиции. Не говоря уже о том, что потребуются деньги и на поддержание в рабочем режиме «пустой» газотранспортной системы. Вот и нынешнее решение российских властей перевести на газомоторное топливо транспорт можно расценить, как лихорадочную попытку найти новый рынок сбыта для «избыточного» природного газа.

К сожалению, в украинском энергобалансе альтернативные источники пока обеспечивают (по самым смелым оценкам) не более 1 %. Конечно, за последние годы Украина значительно снизила зависимость от импортного газа. Скажем, только за 2012 г. потребление природного газа упало на 7,6 %, – до 54,7 млрд куб м (при этом импорт составил 32,9 млрд куб. м.). Для сравнения: в 2005–2007 гг. потребление доходило до 70 млрд куб. м, а импортировалось – до 50 млрд куб м газа. Есть и недавнее поручение Президента Виктора Януковича Украины Министерству регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства сократить потребление природного газа в Украине за период 2013–2014 гг. не менее чем на 50 %, переведя котельные на альтернативное топливо. Но за счет чего на самом деле мы добились этих достижений в области энергонезависимости? Увы, но снижение потребления газа – пока не более чем результат остановки промсектора и перевода части ТЭС на уголь. Ничего кроме увеличения выбросов CO₂ страна таким путем не добьется. А в качестве «великого достижения» украинской дипломатии нам рассказывают о дифференциации источников поставок газа в Украину за счет закупки его в Польше и Словакии. Это, конечно, очень неплохо, но что за газ мы там будем закупать? Да те самые излишки «газпромовского» газа, которые образовались в ЕС после снижения потребления за счет перехода на альтернативные виды топлива. Стремясь изо всех сил вырваться из тисков «Газпрома», Украина к

«Газпрому» же и возвращается. Повторюсь, доля природного газа в общем балансе энергоносителей в Украине является неоправданно высокой – около 43 %, что почти в 2 раза выше, чем, например, в ЕС. Между тем, за последние 10 лет только потенциал биомассы колебался от 25 до 38 млн т условного топлива (т.у.т.) в год, а биомасса, которую можно дополнительно вырастить на неиспользуемых сейчас сельскохозяйственных землях площадью более 4 млн га, способна прибавить к общему энергодобавке еще около 13 млн т у. т. Только этот ресурс позволит покрыть 18–20 % общего объема потребления первичных энергоносителей в Украине.

Комментарий:

Славик Рус: А вы не пробовали рассмотреть вопрос с другой стороны? Например, почему Украина отстаивает интересы производителей, которые прячут свои доходы в офшорах и которым она постоянно прощает млрдные долги?

Зачем стране производства, потребляющие ресурсы, которых в стране нет? Может стоит переориентировать экономику?. Посевы ГМО «биомасс» поставят страну в зависимость от медикаментов, а также уничтожат пчел, падение которых в огромных количествах происходит по всем территориям, где рас-тут ГМО-растения. Это чревато голодом мирового масштаба. Будете газ нюхать или нефть есть? Если уж говорить об свободной энергии, то нужно поднять изобретения Тэслы и сотен других изобретателей, а не ставить себя в зависимость от экспортного оборудования и обслуживания. К тому же, оно не эффективно и вредит среде, я имею ввиду ветряки, пеллеты и т.д. Будьте честны хотя бы с собой – мировые олигократы по своей воле не откажутся от контроля над человечеством, посредством контроля над ресурсами, а также от заоблачных доходов, иначе они бы не препятствовали Тесле, в свое время.

Разговор не о энергетической независимости, а о сфере влияния и ослаблении России – это цель полемики западных представителей, а вовсе не забота о людях (*Корреспондент.net* (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/irapetrenko/a107354). – 2013. – 17.05).

Блог на сайті «Корреспондент.net»

Про автора: П. Петренко, політик, юрист

Провладний «КАДР» щомісяця відбиратиме в українців 543 мільйони гривень?

Чинна влада не перестає дивувати своєю винахідливістю у питаннях, що стосуються бюджетних коштів.

Її коронний номер у фінансовій сфері – це створення нових способів наповнення державної казни за рахунок громадян та згодом надшвидке розбазарювання отриманих коштів невідомо куди та на що. В результаті – українці платять бозна-яку кількість податків, проте це жодним чином не впливає на покращення якості їхнього життя та на наповнення держбюджету, для якого стан нестачі вже віддавна став константою.

Так, цього тижня регіонали «порадували» аж двома законодавчими ініціативами, завдяки яким сподіваються поповнити з їхньої ж вини дірваний держбюджет.

Перший законопроект стосується житлово-комунальної сфери. Суть ініціативи зводиться до введення обов'язкових щомісячних внесків для всіх мешканців багатоквартирних будинків, які нібито згодом йтимуть на капітальний або поточний ремонт будинку та його інженерних мереж. А от надходитиме ця «данина» до спеціально створеної структури – корпоративного амортизаційного депозитного рахунку (КАДРу). Плата становитиме 50 коп. за кв. м і буде обов'язковою для всіх без винятку – навіть для пільговиків та пенсіонерів.

І тут – перше суттєве «але» – згідно чинного законодавства до квартплати вже включена фіксована сума коштів, яка обов'язково має направлятися на ремонт житлового фонду. Тобто українці вже багато років щомісяця справно оплачують поточний та капітальний ремонт власних багатоповерхівок, тільки от куди діваються ці кошти – досі невідомо. Натомість провладна партія вирішила повторно обкласти громадян тим самим збором, при цьому навіть не переймаючись, що для пересічного пенсіонера щомісяця додатково викласти фактично «у повітря» 20–30 грн не є можливим.

Більше того, поверхневість та однобічність цієї ініціативи можна побачити неозброєним оком – у законопроекті жодним чином не враховано те, що всі будинки нині знаходяться у різному стані: деяким з них вистачить поточного ремонту, решта потребують вартісного капітального.

Таким чином ні про який фаховий диференційований підхід до проблеми мова навіть не йде. І цілком очевидним є те, що реальна мета провладного законопроекту – поповнити держбюджет, який нині стараннями самих регіоналів перетворився на цілковиту дірку від бублика. А враховуючи те, що згідно офіційних даних Держстату нині в Україні житловий багатоквартирний фонд налічує

1 млрд 86 млн кв. м, то у разі прийняття законопроекту до КАДРу щомісяця надходитиме чималенька сума – близько 543 млн грн. І, як завжди, жодних гарантій, що ці кошти витратимуться згідно їх задекларованого призначення.

Йдемо далі. Другою своєю ініціативою провладна партія збирається нібито «вдосконалити» процедуру з фінансовими векселями (законопроект № 2846). Суть цього законопроекту зводиться до того, що заборгованість зі сплати ПДВ приватним підприємствам повертатиметься з держбюджету у вигляді фінансових векселів. Тільки от цінності ці векселі фактично не матимуть жодної, оскільки ними не можна буде розраховуватися ні по податковим зобов'язанням, ні виплатити зарплату працівникам. Тобто все, що можна буде з ними зробити – це хіба що повісити у рамочці на стіну.

При цьому неважко здогадатися, що неплатоспроможні векселі, замість реальних коштів, отримуватимуть «звичайні» підприємства, тоді як наближеним до чинної влади компаніям ПДВ відшкодуватиметься «живими» грошима.

Висновок у даній ситуації напрошується сам – фактично цими ініціативами нинішня влада розписалася у власній фінансовій неспроможності: незаконно пустивши вітром бюджетні кошти, усі дірки регіонали, як завжди, вирішили закривати за рахунок пересічних українців (*Корреспондент.net* (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/pavlopetrenko/a107277)). – 2013. – 17.05).